100 DE PERSONALITĂȚI

Oameni care au schimbat destinul lumii

Apariție săptămânală
5,99 LEI / 29,99 MDL

28

FRAȚII GRIMM

DeAGOSTINI

100 DE PERSONALITĂȚI
Oameni care au schimbat destinul lumii

Frații Grimm

Numărul 28

EDIȚIE SĂPTĂMÂNALĂ

EDITURA: De AGOSTINI HELLAS SRL

EDITOR: Petros Kapnistos

MANAGER ECONOMIC: Fotis Fotiou

MANAGER DE REDACȚIE ȘI PRODUCȚIE: Virginia Koutroubas

ADRESĂ: Vuliagmenis 44-46, 166 73 Atena

MARKETING MANAGER: Michalis Koutsoukos

PRODUCT MANAGER: Nasita Kortesa

COORDONATOR DE PRODUCȚIE: Carolina Poulidou

MANAGER DISTRIBUȚIE: Evi Boza

MANAGER LOGISTICĂ ȘI OPERAȚII: Dimitris Pasakalidis

COORDONATOR LOGISTICĂ ȘI OPERAȚII: Antonis Lioumis

ADAPTARE PENTRU LIMBA ROMÂNĂ:
Fast Translate, Best Communication Media SRL

DTP: RAY

TIPĂRIRE ȘI LEGARE: NIKI EKDOTIKI S.A.

DIRECTOR DE PRODUCTIE TIPOGRAFIE: STELIOS KRITSOTAKIS

IMPORTATOR: Media Service Zawada S.R.L

Country Manager: Mariana Mihălțan

Marketing Manager: Adina Bojică

Redactor: Gabriela Muntean

Distribution Manager: Dan Iordache

ADRESA: str. Louis Pasteur nr. 38, et.1, ap.5, sector 5, București, România

DISTRIBUITOR: Hiparion S.A.

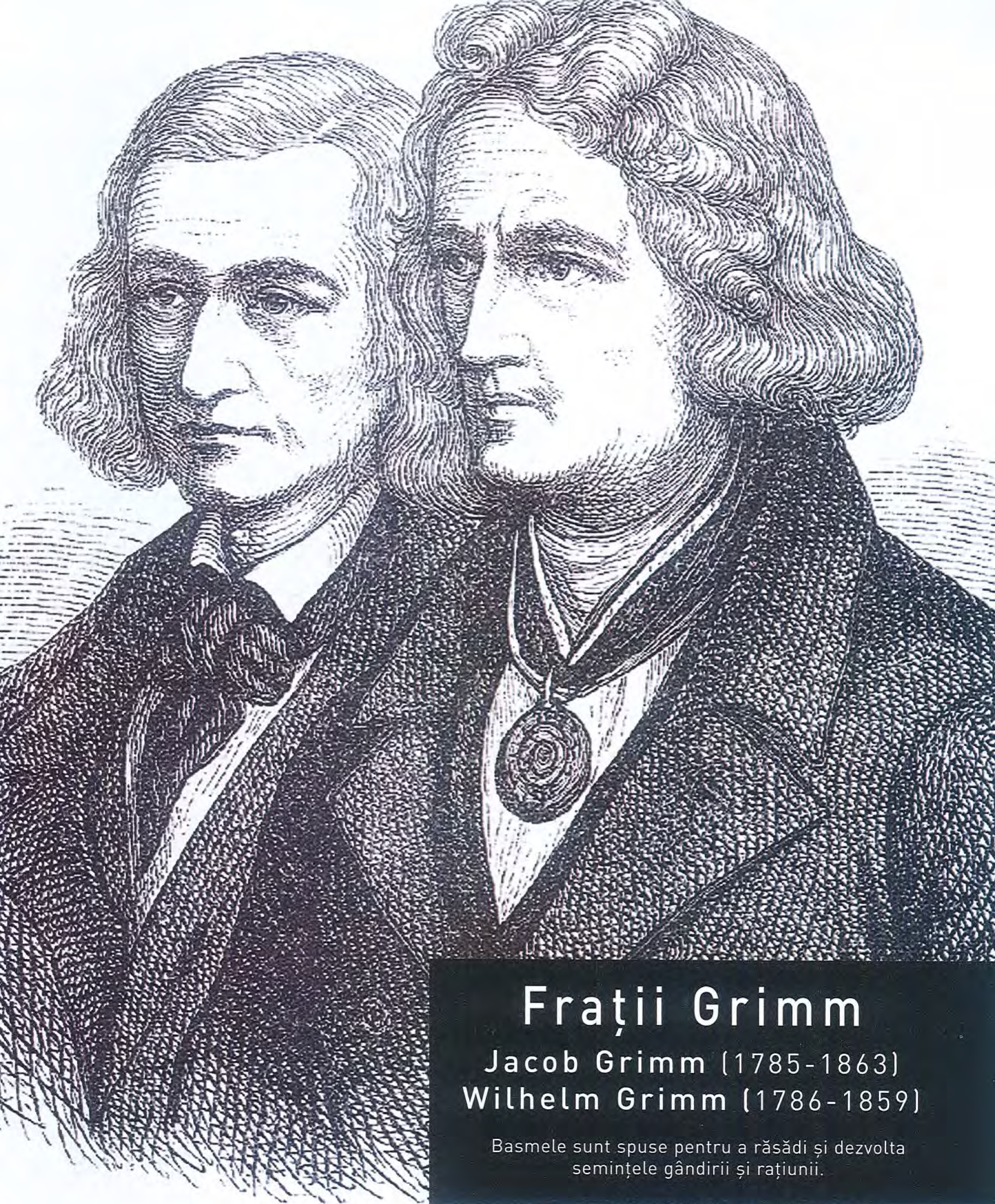
ISSN: 1791-0765

Fotografii: Uniphoto Press, Corbis Japan, American Photo, De Agostini Picture Library

Prețul numerelor

Prețul primului număr: 2,99 LEI/14,50 MDL

Prețul celui de-al doilea număr și al tuturor celorlalte numere: 5,99 LEI/29,99 MDL

Frații Grimm

Jacob Grimm (1785-1863)
Wilhelm Grimm (1786-1859)

Basmele sunt spuse pentru a răsădi și dezvolta semințele gândirii și rațiunii.

Frații Grimm

Ce fel de viață au dus Frații Grimm?

PROLOG

REVOLUȚIA FRANCEZĂ DIN 1789 și apariția lui Napoleon pe scena mondială au dus la promovarea ideii statului-națiune. În acea vreme, Germania era divizată în state mici și mijlocii care își apărau cu înverșunare suveranitatea, perspectiva unui stat național german fiind proiectată într-un viitor îndepărtat. În fața ambițiilor lui Napoleon, Germania părea sortită să devină prada mișcărilor expansioniste franceze. Într-o zonă provincială mai îndepărtată a țării aflate în această stare de derivă, s-au afirmat doi frați pasionați de basmele tradiționale transmise din tată în fiu, din vremuri de demult: Frații Grimm.

Odată cu apariția statului național, basmele ar fi fost sortite uitării, dar cei doi frați au prezervat această moștenire, făcând-o să trăiască pentru veșnicie. În cele din urmă, poveștile au depășit granițele naționale și au cucerit inimile cititorilor din lumea întreagă, rămânând cunoscute până în zilele noastre. Prin poveștile lor culese din mijlocul oamenilor, transmise peste generații, frații Grimm s-au luptat să-și salveze patria din starea de criză a momentului.

Deci ce fel de viață au dus frații Grimm?

TABEL CRONOLOGIC

1697	▯	Perrault publică „Istorisiri și povești din trecut"
1785	▯	Se naște Jacob Grimm
1789	▯	Izbucnește Revoluția Franceză
1796	▯	Moare tatăl fraților Grimm
1798	▯	Mutarea la Kassel
1802	▯	Jacob intră la Universitatea din Marburg
1806	▯	Germania intră sub ocupație franceză Frații Grimm încep să lucreze la culegerea de legende și basme
1807	▯	Se formează Regatul Westfalia
1809	▯	Wilhelm îl vizitează pe Goethe
1812	▯	Se publică pentru prima dată „Basmele Fraților Grimm"
1813	▯	Napoleon este înfrânt și se instaurează Electoratul de la Hessen
1814	▯	Jacob participă la Congresul de la Viena
1816	▯	Se publică „Legende germane"
1825	▯	Wilhelm se căsătorește
1829	▯	Jacob și Wilhelm se mută la Universitatea din Göttingen
1837	▯	Are loc incidentul Göttingen 7 (v. pagina 13) Jacob este nevoit să plece la Kassel
1838	▯	Încep să lucreze la „Dicționarul german"
1840	▯	Jacob și Wilhelm sunt invitați la Universitatea din Berlin
1843	▯	Jacob călătorește în Italia
1844	▯	Are loc incidentul Fallersleben
1846	▯	Frații participă la prima conferință despre personaje din literatura germană
1848	▯	Izbucnește Revoluția din Martie Jacob participă la adunarea națională de la Frankfurt
1854	▯	Se publică primul volum din „Dicționarul german"
1859	▯	Wilhelm moare la Berlin
1863	▯	Jacob moare la Berlin
1871	▯	Se instaurează Imperiul German
1875	▯	Hans Christian Andersen se stinge din viață
1893	▯	Se descoperă manuscrisul Ehrenberg
1896	▯	Este dezvelită statuia Fraților Grimm în Hanau
1961	▯	„Dicționarul german" este finalizat

Călătoria întreprinsă pentru culegerea basmelor de către fondatorii studiului academic al folclorului

În contextul unei Germanii divizate, unde autoritatea se exercita la nivel local (a doua jumătate a secolului al XVIII-lea), cultura înflorea prin personalități ca Goethe sau Schiller. Născuți în micul oraş Hanau, frații Jacob şi Wilhelm Grimm, au fost la rândul lor influențați de acest spirit al timpului.

▲ Portret al Fraților Grimm desenat de fratele lor mai mic, Ludwig Grimm. A fost mai târziu folosit ca imagine pentru timbre

Hessen, locul de baștină și de suflet al fraților

Înconjurați de dragostea familiei

LA SFÂRȘITUL SECOLULUI AL XVIII-LEA se crease ideea generală a unei națiuni germane, chiar dacă nu exista încă în mod real un stat german. Pe teritoriul aproximativ al Republicii Federale Germane de astăzi, puterea se concentra în jurul Regatului prusac, iar statele mai mici erau controlate de diverși conducători.

Frații Grimm s-au născut în orașul rural Hanau, în regiunea Landgraviate din Hessen-Kassel de lângă Frankfurt, cunoscută astăzi drept statul Hessen (unul din cele 16 state ale Germaniei moderne). Această zonă de deal cu vegetație bogată se aflase de generații sub stăpânirea nobilimii din Hessen.

Tatăl celor doi frați, Philip Wilhelm Grimm, era procuror și se afla în serviciul aceleiași nobilimi. Jacob, fratele mai mare, se naște în ianuarie 1875, iar fratele său Wilhelm, în februarie anul următor.

Jacob a primit educația tipică fratelui mai

▼ Frații locuiau la primul etaj al clădirii Tribunalului din Steinau, unde lucra tatăl lor. Clădirea a fost conservată și a fost transformată în muzeul memorial al Fraților Grimm.

▲ Mama, Dorothea Grimm. Casnică tipic germană; nu există nici o informație cu privire la o eventuală moștenire folclorică orală pe care ar fi putut-o oferi fiilor săi

▲ O imagine a tatălui, Philip Wilhelm Grimm. Acesta a deținut diverse slujbe în sistemul judiciar

◂ Mătușa Fraților Grimm, Zimmer, care lucra ca doamnă de companie la curtea de la Kassel. A oferit suport financiar familiei Grimm, după moartea tatălui celor doi frați.

▸ Autoportret Ludwig Grimm. Datorită acestuia, a rămas posterității un număr prețios de imagini ale Fraților Grimm. Se spune că era foarte blând și, de aceea, iubit de toată lumea.

DIN CULISE

LOCUL DE NAȘTERE AL UNEI POVEȘTI DRAMATICE

Regiunea Landgraviate din Hessen - Kassel nu era un loc bogat în resurse naturale și de aceea nu era foarte bine dezvoltat nici din punct de vedere industrial. În schimb, exista o sursă importantă de venit, și anume comerțul cu mercenari. Foarte mulți tineri erau antrenați ca soldați și vânduți în alte țări. Mercenarii nemți sunt renumiți pentru contribuția avută în cadrul Războiului american de Independență, unde au luptat de partea englezilor. Hessen, alături de Elveția, era un spațiu renumit în Europa pentru recrutarea de mercenari.

Imensul potențial financiar adus de afacerea cu mercenari a fost exploatat de familia Rothschild din Frankfurt, aducând prosperitate regiunii Landgraviate. Ulterior, aceasta a decăzut, dar familia Rothschild a continuat să își mențină influența în lumea întreagă. Membrii familiei Rothschild din zilele noastre sunt de fapt urmașii celor care au trăit în epoca mercenarilor din Hessen.

Așadar, familia Grimm a trăit un paradox al vieții de zi cu zi, liniștea și frumusețea peisajului bucolic, liniștit și plin de abundență, fiind umbrite de imaginea dramatică a activității concetățenilor săi..

▴ O ilustrație a mercenarilor secolului al XVII-lea. Mercenarii erau ușor de recunoscut după hainele lor largi și pălăriile decorate cu pene.

mare din cadrul unei familii. Mama fraților, Dorothea, a născut nouă copii, dintre care numai șase au atins vârsta maturității.

Karl, fratele născut după Wilhelm, și Ferdinand, fratele născut după Karl, au dus vieți destul de obișnuite. Fratele cel mai mic, Ludwig, a fost pictor și a lăsat în urma sa mai multe lucrări care au fost ulterior corelate cu frații săi celebri. Singura fată, Lotte, mezina familiei, a jucat un rol deosebit în procesul de culegere a materialului folcloric folosit de cei doi frați povestitori, ajutându-i, de exemplu, să intre în contact cu oameni care aveau basme de povestit.

În momentul în care tatăl și-a schimbat slujba în 1791, familia s-a mutat în Steinhau. Pe atunci, Jacob avea șase ani, iar Wilhelm cinci. Se spune că acest mic oraș a fost prima lor sursă de materiale culese.

Familia Grimm ducea o viață lejeră din punct de vedere financiar, tatăl fiind angajat birocrat al regiunii Landgraviate din Hessen - Kassel. La acea vreme, nu exista încă un sistem de educație instituționalizată, iar copiii familiei au fost învățați să scrie și să citească de către sora cea mare a tatălui. Latină au învățat de la un bătrân meditator din Steinau, renumit pentru faptul că nu ezita să folosească nuiaua de câte ori considera necesar, atunci când era vorba de cultivarea minților tinere. Cei doi frați erau, în schimb, studenți eminenți și-și însușiseră cu ușurință materia, astfel că strictul profesor nu a fost nevoit să recurgă la metodele sale favorite.

Despărțirea de perioada adolescenței

Cele mai plăcute momente ale fraților Jacob si Wilhelm nu erau cele petrecute în camera de studiu. Deși făceau parte din nobilime, copiii aveau ocazia să intre în contact cu negustorii, fermierii și muncitorii din orășel. De asemenea, participau la târguri și festivaluri câmpenești și își petreceau timpul plimbându-se pe câmpiile bogate și prin pădurile dese de la marginea orașului. Stilul de viață fără griji dus în acea perioadă împreună cu frații mai mici a însemnat foarte mult pentru Frații Grimm, iar atmosfera de idilic transpare în poveștile lor.

Dar această viață paradiziacă s-a terminat brusc odată cu moartea tatălui. Acesta a murit în ianuarie 1796, la vârsta de numai patruzeci și patru de ani. Fiind unicul susținător financiar al familiei, aceasta a început treptat să se confrunte cu tot felul de greutăți; din fericire, sora mamei, Henrietta Zimmer, doamnă la curtea nobiliară din Kassel, le-a întins o mână de ajutor. În orășelul în care locuiau, Jacob și Wilhelm nu și-ar fi putut continua studiile, dar cu ajutorul mătușii lor, au reușit să se mute în toamna anului 1798 la Kassel, capitala regiunii Landgraviate.

Astfel, cei doi frați s-au înscris la liceul din Kassel. Acolo au aflat cu stupoare că educația primită în Steinau nu se ridica nici pe departe la standardele celei din capitala regiunii Landgraviate, așa că Jacob și Wilhelm au început un adevărat maraton de recuperare a timpului pierdut. Fratele cel mic, Wilhelm, avea o constituție destul de delicată și avea crize de astm. Cu toate că studiul intens i-a înrăutățit starea de sănătate, Wilhelm a reușit să facă față noului sistem educațional. În cele din urmă, cei doi frați și-au încheiat studiile necesare admiterii la facultate și au fost admiși ulterior la Universitatea din Marburg.

▾ Casa în care frații au locuit în Hanau dădea înspre Freiheit Plaza (Piața Libertății) din centrul orașului. Era o locuință spațioasă și primitoare.

O inițiativă ambițioasă

Kassel, capitala regiunii Landgraviate din Hessen-Kassel. Palatul lui Landgrave Wilhelm poate fi văzut în partea de jos a imaginii. Biblioteca în care Frații Grimm au lucrat a fost la început localizată în vecinătatea palatului.

Întâlnirea cu mentorul Savigny

INIȚIAL, după înscrierea la facultate, Frații Grimm doreau să studieze Dreptul. Astfel, l-au întâlnit pe promițătorul cărturar Friedrich Karl von Savigny, care era interesat de istoria sistemelor juridice. Această întâlnire urma să se dovedească crucială pentru destinul lor ulterior. Savigny a studiat istoria dreptului dintr-o perspectivă folcloristică, iar talentul Fraților Grimm i-a atras atenția. Astfel, le-a oferit acces la colecția sa impresionantă de cărți, fapt ce le-a stârnit celor doi frați interesul pentru istorie și literatură orală.

În 1805 Jacob a fost invitat la Paris de Savigny, care studia acolo jurisprudență. Deși captivat de imensa colecție de cărți a Bibliotecii Naționale Franceze, Jacob avea sentimente contradictorii la adresa orașului Paris. Napoleon se autointitulase împărat și căuta metode de a cuceri întreaga Europă. Francezii acelor vremuri erau cuprinși de o fervoare patriotică care îl irita pe Grimm, întrucât îi amintea de criza naționalistă prin care trecuse și țara sa.

În 1803, regiunea Landgraviate din Hessen – Kassel a devenit Electoratul Hessen, iar Wilhelm IX, Electorul Wilhelm I. În toamna anului 1805, după absolvire, Jacob s-a întors la Kassel, unde s-a înrolat în armată. Întrucât fratele mai mare își găsise de lucru acolo, familia care încă locuia la Steinau, l-a urmat la Kassel. În anul următor li s-a alăturat și Wilhelm și astfel, după mult timp, familia s-a reunit.

Între timp, Germania era în pragul unei crize. În octombrie 1806 Napoleon a înfrânt Regatul Prusiei în Bătălia de la Jena, cucerind toată partea vestică germană, anexând și Electoratul Hessen. În iulie 1807, Napoleon a reorganizat toată partea de nord-vest a Germaniei, transformând-o în Regatul Westfalia, unde l-a încoronat pe fratele său Jerome Bonaparte. Electoratul Hessen a intrat în noul regat, iar departamentul unde lucra Jacob a devenit departamentul de achiziții al armatei franceze. Familia Grimm, aflată de generații în serviciul nobilimii din Hessen, a fost forțată să plece în exil.

▲ Savigny, mentorul Fraților Grimm. Se spune că Savigny a fost cel care i-a îndreptat pe cei doi către activitatea pe care urmau s-o desfășoare întreaga viață. Printre prietenii acestuia se numărau mai mulți poeți romantici germani, cu toate că Savigny studia istoria dreptului cu specializarea în jurisprudența romană.

Versiune diferită

BASMUL ORIGINAL CARE S-A PĂSTRAT ÎN MOD MIRACULOS

Prima ediție a „Basmelor Fraților Grimm" a fost publicată în 1812, dar se pare că a existat o versiune mai veche sub formă de manuscris, care se spune că a fost folosită de cei doi frați ca prototip. Nu se dorea a fi publicată, ci fusese gândită doar ca material de lucru pentru Clemens Brentano (poet romantic recunoscut în epocă și datorită culegerii „Cornul magic al tinereții" - „Des Knaben Wunderhorn" - o colecție de balade folclorice germane). Totuși, basmele oferite de cei doi frați nu s-au potrivit cu sensibilitatea artistică a lui Brentano și, astfel, acesta s-a arătat puțin interesat de material. La un moment dat, acest manuscris s-a pierdut și a fost uitat. Doi ani mai târziu, frații Grimm au publicat însă pe cont propriu „Basmele Fraților Grimm", iar manuscrisul pierdut le-a servit ulterior drept prototip.

După moartea Fraților Grimm, la sfârșitul secolului al XIX-lea, manuscrisul a fost regăsit. Pentru că a fost păstrat de către o mănăstire din Ehrenberg, i-a rămas numele de „manuscrisul Ehrenberg". Sunt incluse aici 53 de basme anterioare publicării „Basmelor Fraților Grimm" (8 dintre ele însă conțin doar titlul). Manuscrisul a reprezentat un instrument folositor în continuarea cercetării făcute asupra Fraților Grimm în secolul XX.

Se știe că Wilhelm preluase mare parte din efortul compilării edițiilor următoare ale „Basmelor". Însă, conform manuscrisului, 27 de povești erau culese de Jacob și 15 de Wilhelm, ceea ce înseamnă că, la început, fratele mai mare avea un rol mai activ în compilare.

Cei doi frați aveau obiceiul de a arunca manuscrisele folosite ca material de studiu, odată ce cărțile erau publicate. După prima ediție a Basmelor au urmat încă alte șapte, dar nici unul dintre manuscrisele originale nu a fost păstrat. Probabil că în situația în care Brentano s-ar fi folosit de materialul furnizat de Frații Grimm și ar fi publicat o lucrare, nici manuscrisul Ehrenberg n-ar mai fi fost găsit.

▼ Coperta culegerii „Cornul magic al tinereții" („Des Knaben Wunderhorn") de Brentano. Frații Grimm au colaborat la această colecție de balade folclorice.

Situația de criză a țării a contribuit la sporirea interesului Fraților Grimm față de basmele transmise pe cale orală de către poporul german. Mai târziu, Jacob descria atmosfera acelor ani: „Când cerul Germaniei avea culoarea gri a tiraniei, fratele meu și cu mine căutam confort și încurajare în limba și literatura germană".

Cercul de prieteni se lărgește

În timpul crizei din țara natală, lucrurile nu mergeau foarte bine nici pe plan personal. În anul 1808, mama celor doi a murit, iar starea de sănătate deja precară a lui Wilhelm s-a înrăutățit, impunând o perioadă lungă de convalescență. Între timp, fratele mai mare, Jacob, și-a găsit o slujbă de bibliotecar la Biblioteca Regală (construită de regele Jerome Bonaparte), deși, în acest mod, lucra cu cei care îi ocupaseră în mod abuziv pământurile strămoșești. Trebuia, însă, să își întrețină cumva familia așa că a acceptat slujba, luând în considerare și faptul că urma să aibă acces la o colecție impresionantă de cărți. Lucrurile au intrat pe un făgaș bun, Jacob câștiga suficient de bine pentru a-l putea întreține și pe Wilhelm, care, astfel, putea să se recupereze treptat În ceea ce-l privește pe Jacob, acesta se cufunda în studiul cărților din bogata colecție pe care o avea la dispoziție.

Se pare că cei doi frați au început să lucreze la colecția de basme în jurul anului 1806. Faptul că îl cunoscuseră pe Savigny nu le-a adus doar beneficiul deschiderii către cercetare etnologică ci și intrarea într-un grup de oameni cu interese și viziuni asemănătoare. Oameni precum cumnatul lui Savigny, Clemens Brentano, sora mai mică a lui Brentano, Bettina, și soțul acesteia, Ludwig Achim von Arnim, le-au fost alături în demersurile lor. Erau cu toții poeți romantici energici și puși pe fapte mari. Lucrul la prima culegere de basme a început în acest mediu efervescent.

Culegerea de balade „Cornul magic al tinereții" („Des Knaben Wunderhorn") a lui von Arnim, în colaborare cu vărul său Brentano a inclus fragmente culese de Frații Grimm. Întâlnirea dintre Wilhelm si Goethe de la Weimer a fost posibilă de asemeni datorită eforturilor lui Ludwig von Arnim, soțul Bettinei. Marele maestru l-a primit cu căldura și i-a oferit oportunitatea de a avea acces la bibliotecile din Jena și Weimar.

Astfel, înconjurați de oameni capabili și cu inițiativă, Frații Grimm beneficiau de un mediu de lucru ideal.

Prima culegere a fost publicată sub numele de „Basmele Fraților Grimm" („Kinder und Hausmärchen" sau „Povești pentru copii și familii") în anul 1812, cu ajutorul însemnat a lui von Arnim, la editura Reimer în Berlin. La acea vreme Jacob avea 27 de ani și Wlihelm 26.

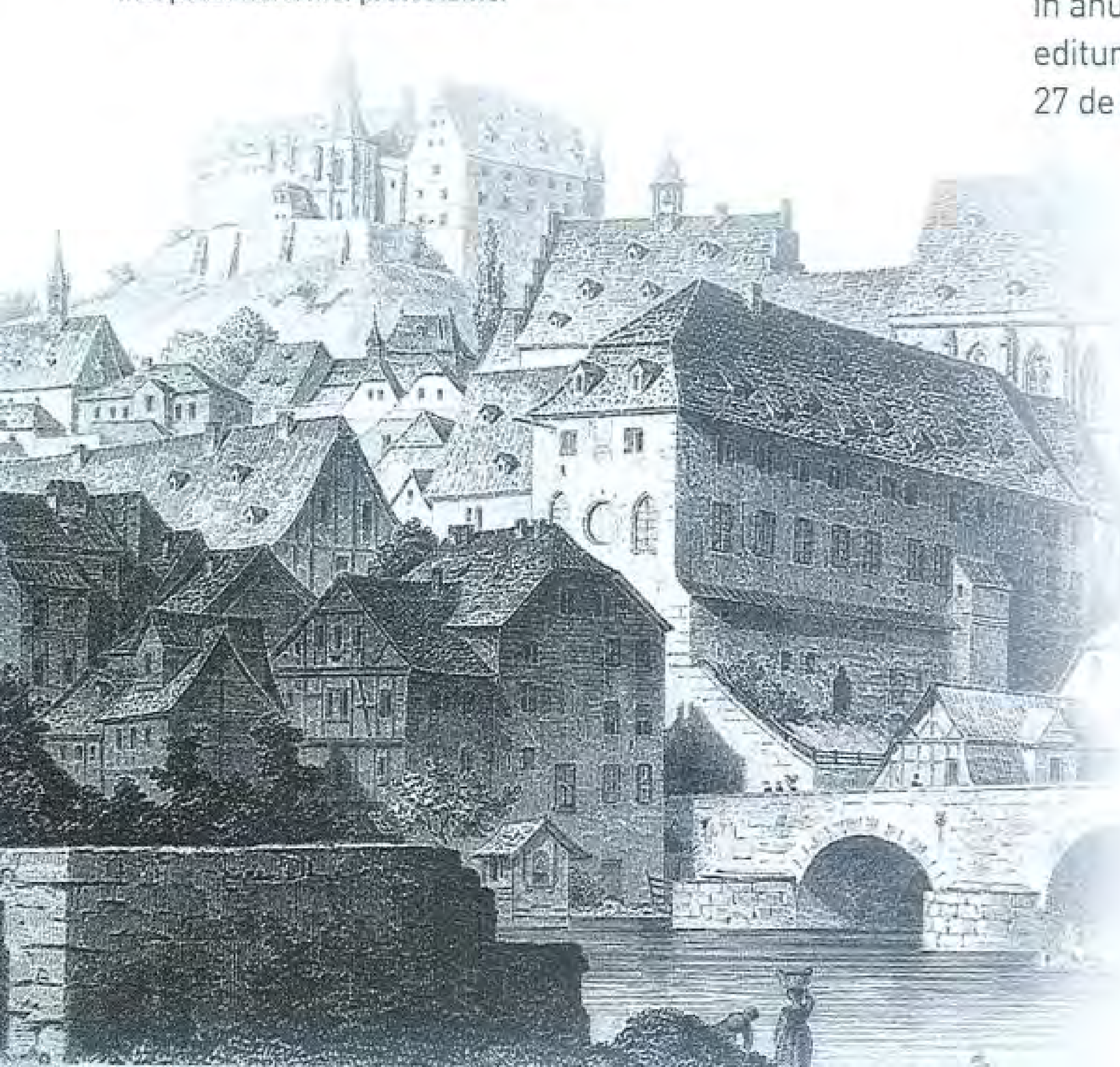

▲ Napoleon, în postură solemnă la ceremonia sa de încoronare din 1806 – tablou de François Gerard. Politica dusă de Napoleon a avut o influență puternică asupra Fraților Grimm

▲ O imagine a lui Ludwig Achim von Arnim – tablou pictat in jurul anului 1804. Era un cunoscut poet romantic și un spirit asemănător celor doi frați, motiv pentru care i-a înțeles cel mai bine și le-a fost alături.

▼ Imagine a Universității din Marburg la mijlocul secolului al XIX-lea. A fost o universitate protestantă construită în 1527 imediat după începutul Reformei protestante.

▼ Intrarea în palatul lui Landgrave Wilhelm din Kassel. Rezidența Fraților Grimm se poate observa în partea stângă a imaginii, în apropierea porții. Clădirea încă mai există în oraș.

Cei care au dezbătut basmele...

O contradicție inevitabilă

În prima ediție a „Basmelor Fraților Grimm", au fost incluse 86 de basme la care s-au adăugat încă 70 pentru cea de-a doua ediție. Aceste prime două ediții reprezintă nucleul în jurul căruia au fost lucrate și următoarele ediții.

Imediat după apariția primei ediții au început controversele. Unii au comentat limbajul în care erau scrise basmele, susținând că acesta conținea expresii vulgare și aluzii sexuale nepotrivite pentru copii. Din principiu, Frații Grimm respectau cuvintele și limbajul în care fusese povestit basmul și țineau să păstreze acuratețea acestora. Totuși, luând în considerare tocmai faptul ca basmele urmau să fie citite de către copii, limbajul a suferit, în transcriere, inevitabile modificări.

Tot la nivelul limbajului s-a ridicat problema transpunerii în scris a unor expresii din limba vorbită. A apărut dilema: să se păstreze cu fidelitate originalul pentru a mulțumi folcloriștii sau să se adopte întorsături de frază pe placul literaților?

De asemenea, a fost necesar să se introducă ilustrații care să ajute copiii în înțelegerea pasajelor cu un nivel mai ridicat de dificultate. În a doua ediție din 1819 au fost deja incluse ilustrații, iar, începând cu a treia ediție, au apărut și note explicative, într-un mic volum separat de culegere.

Diverşi povestitori

Ce fel de oameni au contribuit cu povești la culegere? Mama și surorile Wild, a căror familie administra o farmacie. Marie, Janet și Amarie, trei surori membre ale familiei Hassenpflug, familie de reprezentanți guvernamentali. Dorothea Viehmann, vânzătoare de unt și ouă, venită din împrejurimile orașului Kassel. Surorile Hachsthausen din Westfalia, regiune învecinată la nord-vest cu Hessen. Verișoarele acestora, surorile Jennz și Annete din familia Hulsthoff. Frații Grimm erau întotdeauna deschiși către oameni, „bucuroși de oaspeți și povești".

În 1812, anul publicării „Basmelor Fraților Grimm", Napoleon era înfrânt în timpul campaniei sale în Rusia. Profitând de slăbirea puterii Franței, Prusia a luat inițiativa în următorul an. S-a format o coaliție de state europene, iar Napoleon a fost învins în bătălia de la Leipzig, ulterior retră-

▲ Frontispiciul primei ediții a Basmelor Fraților Grimm, publicată în 1812.

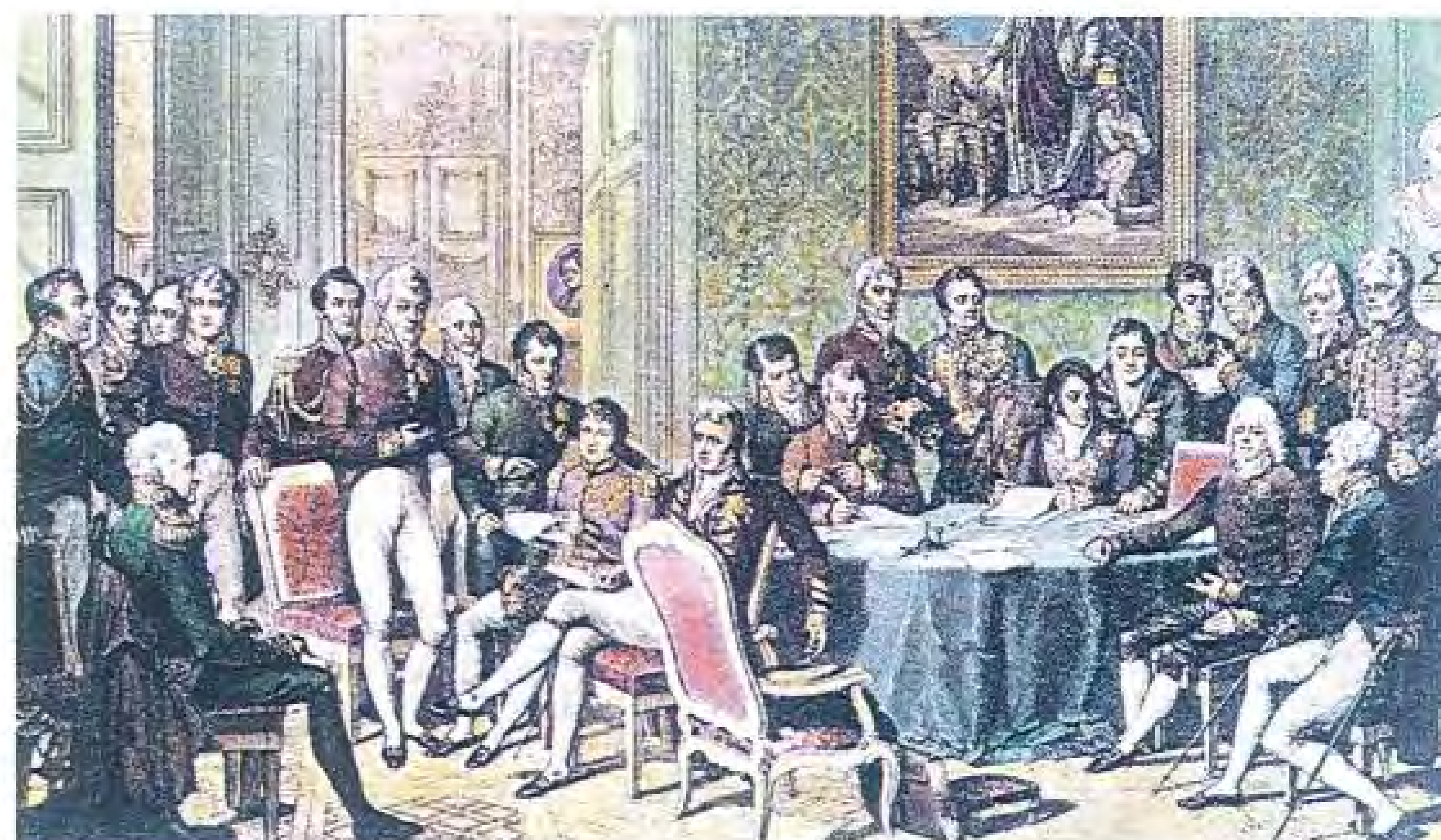
▼ Cei doi frați ascultau basme în casa mătușii Dorothea Viehmann. Mai târziu, însă, s-a descoperit că, de fapt, Frații Grimm nu mergeau la rezidența Viehmann pentru a asculta direct povești și pentru a le culege.Se pare că această imagine este rodul imaginației cuiva dintr-o perioadă ulterioară.

O imagine de Ludwig Grimm a Dorotheei Viehmann, cea care a contribuit cu multe dintre basme la a doua ediție a Basmelor Fraților Grimm

Spectacol stradal cu cea mai cunoscută legendă germană: „Der Rattenfänger von Hameln" (Vânătorul de șobolani din Hameln).

Delegații diplomatice din diverse țări care au participat la Congresul de la Viena. Poate chiar Jacob se afla pe undeva pe acolo? Conferința a fost dominată de dispute datorate diferitelor interese ale țărilor participante și s-a soldat cu un eșec.

gându-se la Paris.

Electorul Wilhelm I, plecat din Kassel în exil, se întoarce și reinstaurează Electoratul din Hessen. Jacob se îndreaptă spre Franța ca reprezentant diplomatic, pentru a discuta noile realități politico-teritoriale de după război. Congresul de la Viena, care trasează Europa post-napoleoniană, este ținut în anul următor, în 1814. Jacob participă la conferință ca și membru al delegației diplomatice a Electoratului din Hessen. Aceasta se încheie fără rezultate palpabile, iar Jacob este detașat la Paris să investigheze și să negocieze returnarea mai multor cărți prusace luate în timpul ocupației franceze. Fratele mai mic îl așteaptă să se întoarcă în Kassel, lucru pe care acesta îl va face abia în ultima parte a anului 1815.

În timpul călătoriilor lui Jacob, Wilhelm este numit secretar al bibliotecii Electoratului din Hessen. Venitul era insuficient, dar această poziție îi convenea totuși de minune lui Wilhelm prin prisma stării sale precare de sănătate cât și a faptului că își putea urma nestingherit cercetările etnologice. La întoarcerea fratelui mai mare în Kassel, între 1816 și 1818, au fost publicate „Legende germane" (cunoscuta poveste „Fluierul fermecat" era inclusă în această culegere).

În 1822, Lotte, singura fiică a familiei Grimm, se mărită cu Ludwig Hassenpflug, care urma să devină înalt funcționar în Electoratul din Hessen. Acesta era cel mai mare dintre copiii familiei Hassenpflug și a contribuit semnificativ cu basme la culegerile celor doi frați.

Dorothea, una din cele cinci surori ale familiei Wild, care, de asemenea, a contribuit semnificativ la activitățile Fraților Grimm, a devenit soția lui Wilhelm în 1825. Cei doi aveau la vremea aceea 32, respectiv 39 de ani. Ea a preluat cu succes de la Lotte rolul de a-l susține pe Wilhelm în munca sa academică. Primul lor născut nu a supraviețuit, dar următorul, Herman, născut în 1828, nu a avut probleme de sănătate. Ulterior vor mai avea încă doi băieți.

Jacob va rămâne burlac toată viața, dedicându-și restul vieții activității academice.

Un portret făcut în 1815 de Ludwig Grimm Dorotheei Wild. Aceasta a devenit soția lui Wilhelm după zece ani.

Omul-cheie

ENIGMA CELOR DOUĂ MARII

În afară de sursele menționate mai sus, se cunoaște foarte puțin despre sursele de inspirație ale Fraților Grimm. O vagă informație derivă din adnotările făcute de frați pe marginile primei ediții a „Basmelor". O pătrime a cărții este atribuită unei anume Marie. Se presupune că este vorba de Marie cea angajată în casa părinților Dorotheei Wild, soția lui Wilhelm. Aceasta și Dorothea Viehmann, care călătorea la Kassel pentru vânzare de diverse alimente, au fost menționate pentru mult timp ca și dovezi că cei care au contribuit la „Basmele Fraților Grimm" sunt oameni simpli de la țară.

Această teorie a fost însă combătută de profesorul Heinz Rölleke în 1975. După cercetările acestuia s-a descoperit faptul că era vorba despre o altă „Marie", și anume fiica cea mai mare a puternicei familii Hassenpflug, birocrați din Hessen. Tatăl ei era german, iar mama, descendentă a unor francezi exilați în Hessen în secolul al XVI-lea. Această Marie care a avut o contribuție atât de mare la colecția de basme nu a fost de fapt cineva obscur ci o domnișoară foarte bine educată, crescută într-un mediu plin de rafinament francez. Mai mult decât atât, însăși Dorothea Viehmann era o descendentă a unor francezi exilați, deci convingerea că „Basmele Fraților Grimm" este o colecție de folclor pur german a fost din ce în ce mai contestată.

Totuși, nu trebuie uitat că tradițiile orale și folclorul sunt chestiuni care transcend granițele politice în procesul lor de diseminare, astfel încât, dincolo de aceste opinii pro și contra, valoarea „Basmelor" rămâne de necontestat, atât din punct de vedere folcloric cât și din punct de vedere literar.

Un portret al Mariei Hassenpflug făcut în jurul anului 1808. Acea „Marie" care a contribuit cu atât de multe basme la culegerea Fraților Grimm, fusese considerată a fi o femeie simplă de la țară, când în realitate era o reprezentantă a nobilimii vechi din zonă.

Rezistența împotriva celor puternici

Electorul cel ignorant

ȘEFUL BIBLIOTECII ELECTORATULUI unde lucrau Frații Grimm a murit in 1829. Jacob se aștepta ca el să preia acest post, lăsând disponibil pentru fratele său Wilhelm slujba de bibiotecar, dar lucrurile nu au stat așa. Un birocrat fără experiență în domeniu a fost desemnat conducător al acestei instituții. Cei doi frați erau în continuare prost plătiți iar Electorul nu realiza faptul că aceștia, pe lângă experiență, aveau deja un nume in cercurile academice. Mai mult, acesta considera că cei doi Grimm își neglijau îndatoririle de serviciu și profitau de poziția lor profesională pentru a-și urmări interesele de cercetare personală. Când Jacob a prezentat Electorului materialul cules pentru Dicționarul german, un proiect de mare amploare, răspunsul acestuia a fost prompt: fără ocupații colaterale muncii pentru care este plătit.

La acea dată, Universitatea din Göttingen din Regatul Hanovra, la nord de Electoratul din Hessen, a propus Fraților Grimm să lucreze cu ei, în schimbul unei remunerații consistente. Aceștia erau foarte atașați de regiunea lor natală dar au cerut Electorului permisiunea de a demisiona, pe care acesta le-a acordat-o imediat, fără a încerca să îi oprească. După plecarea fraților, un diplomat străin a criticat lejeritatea cu care doi cărturari străluciți au fost lăsați să plece. Electorul și-a dat seama în cele din urmă de valoarea Fraților Grimm și a încercat să le ofere un salariu atrăgător, dar era prea târziu. Sfârșitul anului 1829 îi găsește pe frați departe de Hessen.

▲ Jacob la primul curs la Universitatea din Göttingen în mai 1830, schiță făcută de fratele mai mic Ludwig.

Regatul Hanovra se învecina cu Hessen, dar era alipit Angliei și condus de același monarh. Exista un schimb continuu între țări, iar atmosfera era una de libertate de mișcare din toate punctele de vedere. Monarhia în Franța, restabilită după căderea lui Napoleon, a fost încă odată răsturnată prin Revoluția din iulie 1830. Revoluții de acest gen, în care oamenii se ridicau împotriva opresiunii feudale erau frecvente în toate regiunile Europei de vest. Universitățile jucau un rol activ, cerând drepturi și libertăți.

Universitatea din Göttingen nu făcea excepție de la regulă. În contextul atmosferei liberale care cuprinsese Europa după Revoluția din iulie, a fost promulgată și o constituție liberală, în Hanovra anului 1833.

Jacob era bibliotecar și profesor, iar Wilhelm asistent universitar încă din 1831; cei doi frați lucrau într-un mediu efervescent care nu putea decât să priască cercetărilor lor academice. Jacob a publicat al patrulea volum al „Gramaticii germane" și capodopera „Mitologia germană". Cercetările lui Wilhelm au fost mult încetinite de starea lui de sănătate, în schimb citea foarte mult și îi făcea plăcere să vorbească cu studenții săi. În

▲ Wilhelm purtând roba de profesor al Universității din Göttingen, într-o acuarelă realizată de fratele mai mic Ludwig.

O schiță din secolul al XVIII-lea a bibliotecii universitare din Göttingen, unde vor lucra mai târziu Frații Grimm.

▲ Sală de conferințe a Universității din Göttingen din zilele noastre. Un centru de studii folclorice a fost deschis în cadrul universității. De asemenea se întreprinde procesul de revizie a „Dicționarului german" al Fraților Grimm.

Omul-cheie

CUMNATUL DIN OPOZIȚIE

Lotte, singura soră din familia Grimm, a preluat, după moartea mamei, toate afacerile gospodăriei Grimm. Ea a devenit un real sprijin în munca de cercetare a fraților săi. În 1822 se mărită cu Ludwig Hassenpflug, fiu al unui reprezentant al guvernului din Hessen, pe care îl cunoscuse în anturajul tatălui său. Familia Hassenpflug fusese o sursă ideală pentru basmele celor doi frați, iar cele două familii erau în relații foarte bune. Ludwig, pe lângă funcția sa de înalt funcționar, era și un susținător fervent al literaturii, datorită influenței celor doi frați.

Timpurile deveneau reacționare după căderea lui Napoleon. Electoratul din Hessen, unde activa și Ludwig, nu făcea excepție. Capabilul Ludwig lucra atât în ministerul de justiție cât și în ministerul afacerilor interne și a început în mod firesc să ia poziție împotriva liberalismului, atitudine ce câștiga teren în Germania. Frații Grimm erau deja sensibili la anti-liberali așa ca Lotte s-a regăsit în situația ingrată de a se afla la mijloc. Se poate ca toată această tensiune să fi dus la îmbolnăvirea și, la 11 ani de la căsătorie, la moartea ei, la vârsta de 40 de ani. Ludwig s-a recăsătorit și a rupt orice legătură cu Frații Grimm. Ulterior, a căzut victimă diverselor rivalități politice și și-a pierdut poziția socială.

▲ Lotte, singura soră din familia Grimm. A suferit enorm de pe urma părerilor politice divergente ale soțului și fraților săi.

mod surprinzător, deși Jacob se bucura de o sănătate robustă, era genul care se adâncea în studiu la bibliotecă, în timp ce Wilhelm era mai sociabil și prefera schimbul de idei.

Incidentul Göttingen 7

Un nor negru se contura amenințător deasupra liberului Regat Hanovra. Odată cu moartea Regelui Wilhelm IV și destrămarea unirii Regatului Hanovra cu cel al Angliei, reacționarul rege Ernest Augustus a urcat pe tron, eliminând constituția liberală și încercând să centralizeze puterile în stat. Șapte profesori de la Universitatea din Göttingen, printre care și Frații Grimm, au trimis o scrisoare de protest regelui. Regele, om cu gândire militară, care luptase în războaiele napoleoniene, a reacționat violent, a exilat trei profesori, inclusiv pe Jacob, și i-a dat afară din universitate pe ceilalți patru. Această acțiune este cunoscută sub numele de Incidentul Göttingen 7.

Această represiune a indignat pe mulți, iar studenții au început protestele pentru a-și sprijini profesorii. Scrisoarea de protest a fost copiată și a circulat în toată țara, conștientizând opinia publică. Dar regele și-a păstrat decizia.

Cei doi frați, smulși pe neașteptate din mediul de lucru, au luat decizia de a se întoarce în orașul Kassel de unde plecaseră cu opt ani înainte. Odată ajunși acolo, au locuit împreună cu fratele mai mic Ludwig.

◄ O imagine a celor șapte profesori care au fost dați afară de la Universitatea din Göttingen. În partea stângă jos este Wilhelm iar la dreapta lui, Jacob. Această imagine este unul din materialele care au circulat prin țară imediat după incidentul Göttingen 7.

▼ O fântână arteziană în fața primăriei din Göttingen. Design-ul a fost inspirat din basmul „Păzitoarea de gâște" al Fraților Grimm.

Valuri de suport

Publicarea Dicționarului German

DUPĂ CE JACOB S-A ÎNTORS LA KASSEL, a devenit coautor la pamfletul „Jacob Grimm über seine Entlassung" („Jacob Grimm și exilarea lui") în ianuarie 1838. Pamfletul a fost revizuit și editat de fratele său Wilhelm și tipărit în Basel, Elveția. Ulterior, a început să circule în toată Germania, iar apoi, din cauza textului incisiv, incidentul Göttingen 7 s-a transformat într-un subiect de interes la nivel european. Au început acțiuni de suport pentru cei șapte profesori „concediați". La Universitatea din Leipzig din Regatul Saxoniei s-a organizat un comitet de susținere a profesorilor, iar cei șapte au beneficiat de suport financiar. Cu toate acestea nu puteau să se bazeze pe aceste resurse pe termen lung.

În acest context, Frații Grimm au primit o ofertă suplimentară care le-a oferit libertatea de mișcare de care aveau nevoie ca și cercetători. Profesorul Moritz Haupt de la Universitatea din Leipzig a susținut și a accelerat procesul de scriere și publicare a „Dicționarului german". Editura selectată pentru publicarea dicționarului a fost Editura Reimer, cea care a publicat și „Basmele Fraților Grimm". Proiectul era o adevărată binecuvântare pentru cei doi frați, atât din punct de vedere academic cât și financiar. Totuși, lucrarea a fost terminată în 1961, la aproape un secol după moartea fraților Grimm.

Deși lucrul la dicționar le-ar fi permis să rămână pentru totdeauna în Kassel, erau considerate persoane non-grata de conducătorii Germaniei de atunci, care îi condamnau pentru vederile lor liberale. Acest lucru era valabil și în Electoratul din Hessen, așa că cei doi s-au văzut nevoiți să se mute în Berlin, capitala Regatului prusac.

Regatul Prusac era unul dintre cele mai puternice state din Germania acelui timp. Austria avea o poziție de dominanță printre statele germanofone, dar regatul prusac era, totuși, o putere națională superioară Austriei. Și asta nu doar în virtutea puterii militare și politice deținute; se dezvoltaseră de asemenea și cultura și armata la un asemenea nivel încât regatul funcționa ca și centru al Germaniei. Capitala sa, Berlin nu mai era doar capitala Prusiei ci devenise, de facto, capitala întregii Germanii.

Ajutor din partea unor vechi prieteni

Una din persoanele care au ajutat familia Grimm să se mute la Berlin a fost Bettina. Aceasta a înaintat o cerere Academiei de Științe din Berlin (unde Jacob era deja membru), rugându-i să formuleze o invitație către Frații Grimm. Cumnatul acesteia, Savigny era și el membru al Academiei. Avusese tot felul de slujbe importante, fiind

▲ Portret al Bettinei von Arnim făcut de Ludwig Grimm. Soțul său, Ludwig Achim von Arnim a fost un puternic susținător al Fraților Grimm.

Jacob Grimm

über seine Entlassung.

Basel.

1838.

▲ Coperta pamfletului „Jacob Grimm über seine Entlassung" („Jacob Grimm și exilarea lui"). Se pare că tânărul Friedrich Engels, în vârstă de 18 ani, l-a citit și a fost foarte impresionat.

Centrul Berlinului pe la mijlocul secolului al XIX-lea. În dreapta este clădirea Teatrului (Schauspielhaus), terminată în 1822. Aici Wagner a dirijat opera „Der fliegende Holländer" („Olandezul zburător").

CĂLĂTORII ÎN TIMP

„BASMELE FRAȚILOR GRIMM" ȘI CELE 8 REVIZII

„Basmele Fraților Grimm" au suferit numeroase revizii de la publicarea inițială din 1812 până la cea de-a șaptea ediție din 1857. În 1825 a fost publicată o culegere de 50 de basme. Incluzând versiunea „manuscrisul Ehrenberg", se ajunge la un număr de 8 revizii ale lucrării. Prima ediție conține 86 de basme și este urmată de o ediție revizuită, publicată trei ani mai târziu, care include 156 de basme; ambele au note explicative. În ciuda titlului original destul de simplist, „Povești pentru copii și familii", în lucrare transpare stilul academic. Notele explicative vor fi chiar publicate într-un volum separat în 1822. La acel moment se poate vorbi de un cadru bine definit în care se va lucra ulterior. La a doua ediție, încă 5 povești sunt adăugate, crescând numărul basmelor la 161. Mai târziu, numărul basmelor va fluctua în funcție de adăugirile sau eliminările efectuate, ajungându-se la un total de 200 la ultima ediție.

De asemenea, s-a publicat lucrarea „Kinderlegenden" („Legendele copiilor").

Luând în calcul diferitele versiuni ale basmelor și volumul relativ mare de note explicative, o lectură globală a „Basmelor Fraților Grimm" nu e un demers facil.

Schimbări ale numărului de povești conținute în edițiile „Basmelor Fraților Grimm"

Anul publicării	Ediția	Numărul de povești din primul volum	Numărul de povești din cel de-al doilea volum	Numărul total de povești	Povești pentru copii
1812	prima ediție	86	-	86 + note	-
1815	vol. 2	-	70	70 + note	-
1819	ediția a doua	86	75	161 + note	9
1822	note	-	-	-	-
1825	Selecții	-	-	50	-
1837	a treia ediție	86	82	168	9
1840	a patra ediție	86	91	177	9
1843	a cincea ediție	86	108	194	9
1850	a șasea ediție	86	114	200	10
1856	note	-	-	-	-
1857	ediția a șaptea	86	114	200	10

◂ Un mic compendiu de selecții din al doilea volum al „Basmelor Fraților Grimm" a fost publicat în 1825. Această versiune a devenit mai familiară cititorilor decât lucrarea originală.

inclusiv consilier pe lângă Ministrul Justiției și profesor la Universitatea din Berlin. Din aceste cauze îi fusese imposibil să îi susțină pe cei implicați în incidentul Göttingen 7. Bettina l-a dojenit pentru această poziție de neimplicare, ceea ce l-a determinat să își ia revanșa, insistând pe lângă Academie pentru a le trimite o invitație celor doi frați. Singurul obstacol era reprezentat de reacționarul rege Friedrich Wilhelm III al Prusiei, dar acesta moare în 1840. Următorul rege, Friedrich Wilhelm IV, se arată mai indulgent față de ideile liberale, astfel că Frații Grimm s-au putut muta la Berlin în condiții speciale.

În ciuda transformărilor din această perioadă, Frații Grimm și-au continuat cercetările în același ritm. În anul întoarcerii la Kassel, Jacob a publicat mai multe lucrări și teze cum ar fi „Lateinische Gedichte des X. und XI. Jahrhunderts" („Poezie latină din secolele X și XI"). Wilhelm, deși își continua lupta cu starea de boală, a publicat „Rolandslied" („Cântecul lui Roland"), care avea ca temă perioada medievală. A patra ediție a „Basmelor Fraților Grimm" a fost publicată în 1840 și conținea nouă povești noi. Activitățile de cercetare au continuat și în această perioadă au ajuns la apogeu. Chiar dacă mediul academic nu era unul dintre cele mai propice, rezultatele talentului și ale eforturilor titanice întreprinse erau spectaculoase.

În prima parte a lunii decembrie, 1840, Jacob a plecat spre Berlin pentru a pregăti noua reședință și spațiul de lucru. A găsit o locuință lângă Tiergarten și, după o audiență la rege, s-a întors la Kassel. Întreaga familie Grimm s-a mutat la Berlin în martie anul următor. Astfel a început viața celor doi frați în „cel de-al doilea oraș de suflet".

▾ Imagine a Porții Brandenburg la începutul secolului al XIX-lea, surprinsă într-o zi noroasă. Poarta a fost terminată în 1791. Este reprezentativă pentru perioada de ascensiune a Prusiei.

Rolul de celebritate în Germania

Berlinul, debordând de viață

În contextul în care Prusia își revenea după sfârșitul războaielor napoleniene, Berlinul era în plină ascensiune. Era clar că Regatul Prusac devenise nucleul lumii germane. Frații Grimm aveau deja peste 50 de ani și până la momentul acela nu se putea spune că trăiseră o viață lejeră. Orașul însuși abia își recăpătase liniștea. Frații au reînceput să țină conferințe la Universitatea din Berlin în primăvara anului 1842. Ca de obicei, Wilhelm excela la acest capitol comparativ cu fratele său mai puțin carismatic din acest punct de vedere. Jacob mai ținea conferințe specializate cercetătorilor de la Academia de Științe din Berlin. Lucrul la „Dicționarul german" a început cu toată seriozitatea. Viața Fraților Grimm la Berlin era într-adevăr foarte ocupată.

Totuși, viața în capitală nu era întru totul plăcută pentru cei doi, care nu se considerau neapărat niște persoane sociale. Existau tot felul de recepții, petreceri, baluri, întâlniri cu oficiali și, se pare, un număr nelimitat de vizitatori, cei mai mulți admiratori ai deja celebrilor Frați Grimm. În seara de dinaintea zilei de naștere a lui Wilhelm, câțiva studenți purtând torțe s-au adunat pentru a-i face urări de bine. Cei doi frați si un anume domn Hoffman von Fallersleben au ieșit la balcon să îi întâmpine. Când studenții i-au văzut, au strigat de bucurie. Dar acest tip de exprimare semăna foarte bine cu o manifestare liberală. Această „tulburare a liniștii publice" nu a putut fi trecută cu vederea de către autorități, care, în replică, i-au interzis lui Fallersleben să mai stea în capitală. Cei doi frați nu au avut nici o reacție și asta a semănat cu o aprobare tacită. Gestul a atras critica liberalilor și revolta Bettinei von Arnim, iar relația dintre aceasta și Frații Grimm s-a răcit pentru un timp. Se pare că Bettina a avut această atitudine nu din cauza unor convingeri liberale, ci pentru că ura impunerea în forță a autorității statale.

Tot în această perioadă, un admirator din Danemarca a venit în vizită la frații Grimm. La început, nu a existat vreo simpatie între acesta, pe nume Hans Christian Andersen, și cei doi frați, dar într-un final s-au plăcut și au devenit prieteni. A fost o întâlnire între niște oameni de geniu care au marcat semnificativ lumea poveștilor.

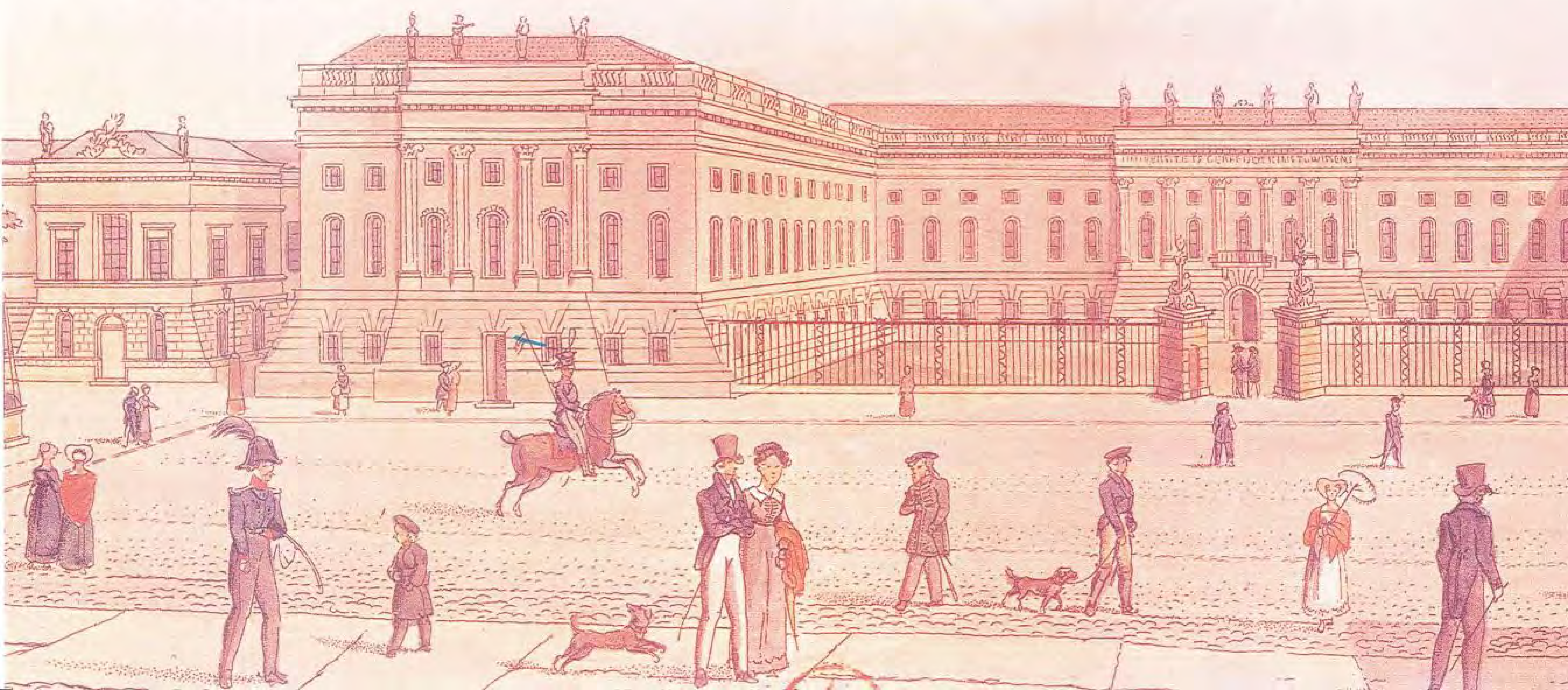

▲ Hoffman von Fallersleben, cel care, fără să vrea, i-a pus pe Frații Grimm într-o postură delicată. Poemul său „Das Lied der Deutschen" („Cântecul germanilor") este în zilele noastre imnul național al Germaniei.

O reîntoarcere pe scena politică

Prima conferință despre personajele din literatura germană a avut loc la Frankfurt în septembrie 1846. Această conferință a reprezentat unul din efectele firești ale ideii din ce în ce mai bine conturate a unificării Germaniei și a contribuit la intensificarea sentimentului naționalist german. Jacob a avut onoarea de a fi primul președinte al acestei conferințe. Lui Wilhelm i-a revenit sarcina de a susține în fața celor prezenți o informare privind importanța „Dicționarului german".

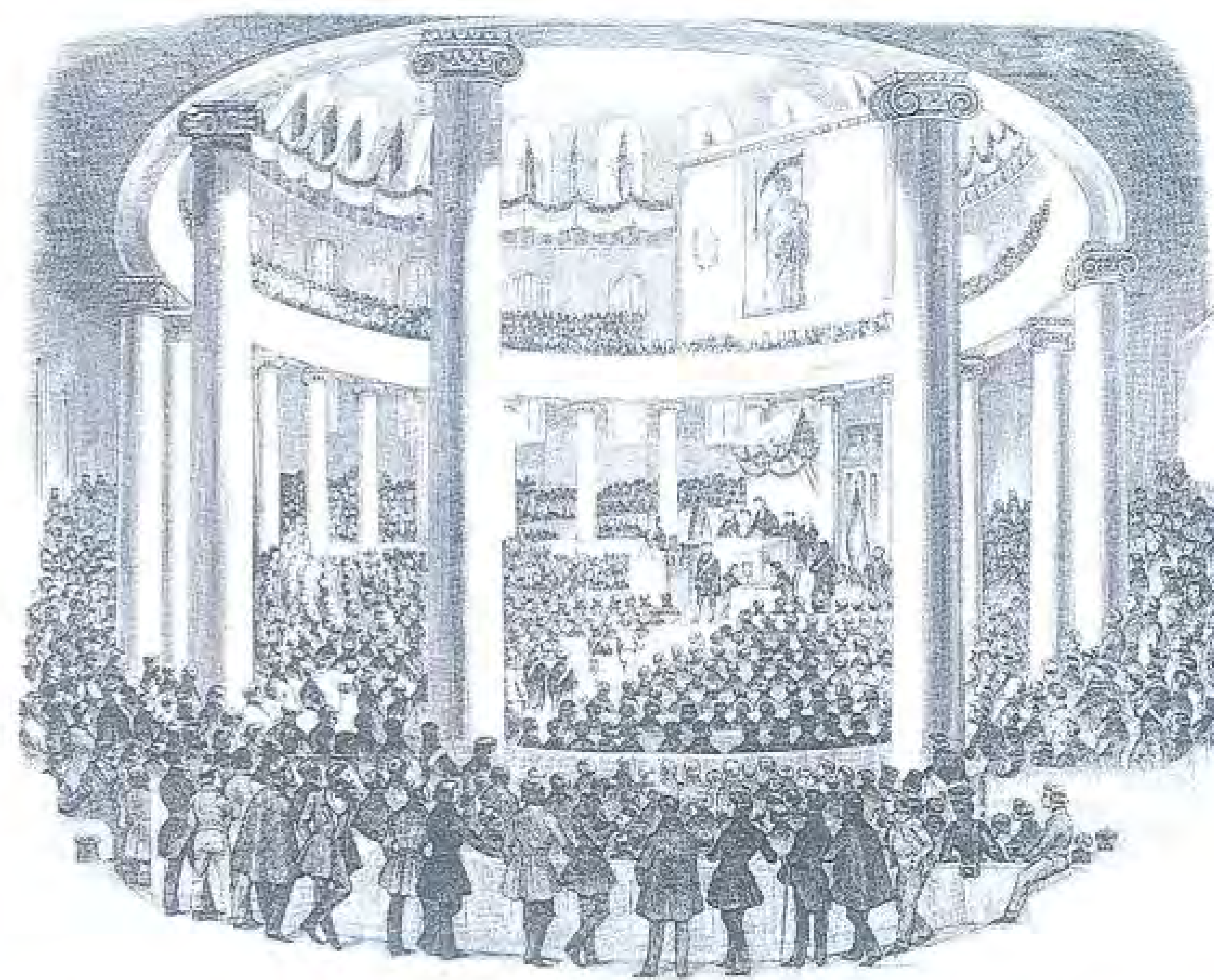
Munca celor doi frați nu mai ținea doar de domeniile literaturii și folclorului german. Trăiau vremuri tumultuoase. În acea vreme, Europa era încă o dată devastată de suflul revoluției. Monarhia regatului Franței, reinstaurată după revoluția din iulie 1830, a fost răsturnată în februarie de Revoluția de la 1848. Aceasta a avut un efect gen domino, în Germania izbucnind o mișcare similară în martie. Chiar și în

Universitatea din Berlin în secolul al XIX-lea. Fiind fondată în 1810 de Wilhelm von Humboldt, astăzi poartă numele acestuia.

▲ Imagine din timpul Revoluției din Martie în Berlin. Prima reacție a regelui este de înăbușire prin forță; ulterior ajunge la o politică de compromis.

▲ Adunarea generală de la Frankfurt, unde Jacob a participat ca delegat. Congresul a avut pe agendă unificarea Germaniei și o nouă constituție, dar nu și-a îndeplinit obiectivele.

Berlin, capitala prusacă, a avut loc o revoltă violentă și s-a cerut libertate și elaborarea unei noi constituții. Inițial, regele Friedrich IV a vrut să înăbușe răscoala cu ajutorul forței armate, dar a aflat că mișcarea beneficia deja de un sprijin extins și a decis să ajungă la un compromis cu revoluționarii. Astfel, a dat permisiune legislativă să se ia în considerare o schimbare a constituției. În mai a avut loc Adunarea națională de la Frankfurt, unde Jacob a fost desemnat delegat al lumii academice. Au fost trasate noi concepte constituționale, care însă au fost respinse prin vot. Adunarea națională din Frankfurt s-a organizat în vederea unificării Germaniei, dar implicarea Angliei și a Rusiei a împiedicat realizarea acestui vis. Frații Grimm au dovedit că înțeleg rolul formelor de guvernământ, inclusiv liberalismul și monarhia. Cei doi frați nu erau revoluționari, dar înțelegeau filozofia liberală și nu își doreau nimic altceva decât să vadă Germania unificată. Însă existau interese politice mult prea puternice pentru ca unificarea Germaniei să fie lăsată pe mâinile unor scolastici. Așadar, frustrați în urma adunării de la Frankfurt, Frații Grimm s-au reîntors în lumea academică.

▼ O imagine în acuarelă de Michael Hoffman, reprezentând camera de studiu a lui Jacob din reședința Grimm de la Berlin. Fratele mai mic avea și el un cabinet alăturat.

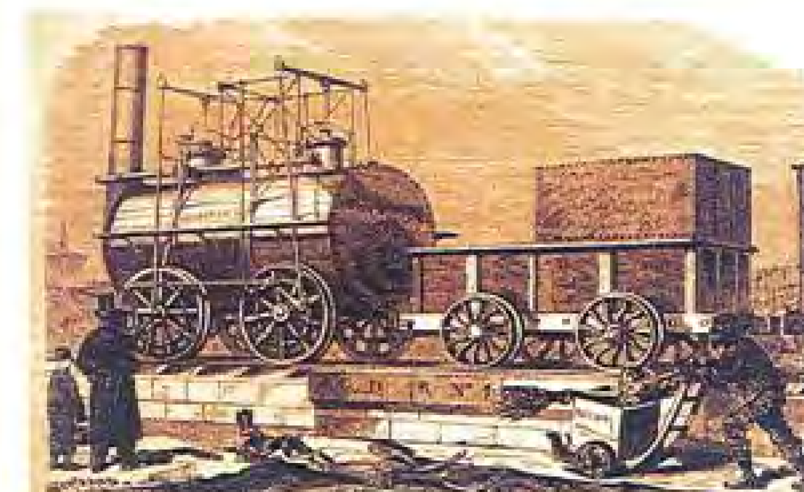

CLIPE PERSONALE

SECRETUL TINEREȚII: CĂLĂTORIILE

Viața academică a Fraților Grimm le aducea nenumărate satisfacții, dar era și foarte obositoare. Călătoriile reprezentau cea mai bună cale de odihnă, din nefericire însă constituția firavă a lui Wilhelm nu permitea deplasări lungi. Totuși, Jacob a mai întreprins trei călătorii pe timpul șederii lor în Berlin. Prima a fost în Italia, unde acesta nu „a pierdut" timpul cu plimbările, ci le-a transformat în incursiuni de cercetare a istoriei lingvistice a numelor italienești. Această țară, la fel ca și Germania, era divizată, iar curentul de opinie naționalist se făcea simțit din ce în ce mai mult. Jacob a fost puternic impresionat, pe lângă acest aspect, de bogăția moștenirii romane din acest spațiu. S-a întors în Germania, iar în toamna anului următor a călătorit prin Suedia și Danemarca. În Copenhaga a trecut pe la Hans Christian Andersen, care îi vizitase la Berlin cu câteva săptămâni înainte. Jacob se pare că se simțea mult mai confortabil în nordul Europei decât în Italia, poate datorită faptului că, spre deosebire de cea din urmă, țările scandinave erau protestante ca și orientare religioasă. Grimm lăuda demnitatea și postura oamenilor din nord, părându-i-se mai aproape de conștiința de sine germană și aprecia mai mult profunzimea acestora decât liberalul spirit italian. La sfârșitul acelui an, a ținut la Academia din Berlin o conferință în care și-a prezentat comparativ impresiile din Italia și Scandinavia. Toată luna februarie a anului 1853 a călătorit din Franța în nordul Italiei, Austria și Boemia. Călătoria i-a obosit trupul dar i-a întinerit mintea. Prima ediție a temerarei lucrări „Dicționarul german" a fost publicată anul următor.

▲ O cale ferată englezească de la mijlocul secolului al XIX-lea. Epoca în care au trăit Frații Grimm a fost totodată și epoca în care s-a inventat și răspândit calea ferată. Eficacitatea acestui mod de călătorie s-a oglindit în călătoriile întreprinse de Frații Grimm.

Dominație incompletă

Patriotismul și limba germană

CHIAR DE LA ÎNCEPUTUL ȘEDERII ÎN BERLIN, cercetările academice ale celor doi frați au continuat în ciuda eșecurilor lor în activismul politic. A cincea ediție a Basmelor Fraților Grimm, conținând 17 noi povești a fost publicată în 1843, iar cea de-a șasea, care mai includea încă șase povești, în 1850. Numărând și poveștile care au fost eliminate din această ediție, s-au înregistrat 225 de basme. Ediția finală a fost cea de-a șaptea și a fost lansată în 1857. Frații Grimm aveau peste 70 de ani. Se poate considera că această culegere reprezintă munca de o viață a celor doi frați.

Publicarea dicționarului a continuat, beneficiind de asistența mai multor colaboratori, dar s-a dovedit a fi un proiect de mult mai mare amploare decât se așteptaseră Frații Grimm. Se dădeau exemple atât din limba veche cât și din cea modernă, iar vârsta înaintată a Fraților Grimm își spunea cuvântul. Cu toate acestea, frații și-au continuat munca și asta dintr-un motiv simplu: patriotism. Unirea Germaniei a eșuat la nivel politic, așa că ei încercau să unifice țara măcar la nivel lingvistic. Deși germanii erau divizați teritorial, împărtășeau totuși o limbă comună. Această abordare naționalistă le-a fost imputată de cercetătorii de mai târziu, deși Frații Grimm nu au făcut decât să ia atitudine în fața unei realități și să dea curs unor viziuni, precum alți semeni de-ai lor: Goethe, Beethoven sau Schiller.

▸ Fotografie a Fraților Grimm din 1845. Wilhelm este în partea stângă iar Jacob în dreapta.

Au rămas la litera „F"

În 1854, s-a publicat primul volum al „Dicționarului german" (litera A). Trecuse o perioadă de aproape 16 ani de la inițierea proiectului, având în vedere că lucrul la acesta începuse la un an de la exilul lui Jacob, ca urmare a incidentului Göttingen 7. Wilhelm era complet dedicat, dar Jacob regreta în adâncul sufletului că și-a lăsat fratele să întreprindă un proiect atât de dificil. Într-o scrisoare către un cunoscut, Jacob își exprima teama că fratele său ar putea muri înaintea lui – ceea s-a și întâmplat.

În Decembrie 1859 starea de sănătate a lui Wilhelm s-a înrăutățit iar febra l-a făcut să delireze.

În timpul călătoriei spre Hamburg, Jacob a primit o telegramă și s-a întors pe 5 decembrie cu primul tren la Berlin. Pe 16 decembrie, la ora 3 după-amiază, înconjurat de Jacob, soția Dorothea, fiul Herman și noua soție a acestuia Gisela von

▲ Un portret al văduvei Dorothea în 1860, la un an de la moartea lui Wilhelm.

Biblioteca de amintiri

LOCUL DE PLIMBARE FAVORIT

Frații Grimm nu prea se potriveau cu tumultul metropolei, iar viața lor nu era una neapărat confortabilă. Cunoscând preferințele celor doi frați, Bettina le-a găsit locuința într-o zonă plăcută în Rein-Strasse învecinată cu Tiergarten.

▲ Agitație în Parcul Tiergarten la orele când cei doi frați își făceau plimbarea (separat).

Chiar și în zilele noastre, Tiergarten este parc public în centrul Berlinului. Pe partea estică a parcului este Poarta Brandenburg, care făcea parte din zidul despărțitor dintre fostele Germanii de Est și de Vest. Se întinde pe doi kilometri în partea de nord a stației Tiergarten și continuă un kilometru spre sud. Ocupă o suprafață foarte mare și este plin de copaci, așa ca titulatura de parc i-ar putea fi ridicată oricând și înlocuită cu cea de pădure. Pentru Frații Grimm, iubitori de liniște, Tiergarten a reprezentat o binecuvântare pentru suflet și minte. Se plimbau regulat prin pădure și, în ciuda faptului că erau mai tot timpul împreună, dintr-un oarecare motiv, aici preferau să se plimbe singuri. După moartea lui Wilhelm, Jacob vorbea deseori nostalgic de zilele când se întâmpla ca în plimbările singuratice ale fiecăruia să se întâlnească, să se salute cu o ușoară înclinare a capului și să treacă mai departe.

Majoritatea basmelor din această perioadă conțin ca element natural pădurea. Totuși, se pare că pădurea apare de foarte multe ori în poezia și muzica germană ca și cadru de referință. Germanii din ziua de astăzi țin în continuare la fel de mult la acest lucru așa că ariile metropolitane din Germania sunt pline de parcuri-păduri.

Arnim (fiica Bettinei von Arnim), Wilhelm și-a dat suflarea. Avea șaptezeci și trei de ani. În cabinetul de studiu lăsase un manuscris incomplet pentru Dicționarul german cu secțiunea literei „D".

Moartea fratelui său, suflet pereche și companion de o viață, îl devastase pe Jacob. Într-o scrisoare către un colaborator al „Dicționarului", el scrie că odată cu moartea lui Wilhelm jumătate din el a murit.

Pentru a putea trece peste această lovitură sufletească, Jacob s-a întors la rutina zilnică. A început să lucreze la „Dicționarul german", a terminat secțiunile literelor „B" și „C", pe care le-a combinat cu secțiunea literei „D" lăsată de fratele său și, în 1860, a publicat cel de-al doilea volum al lucrării. Aceasta a fost ultima lucrare comună a Fraților Grimm.

Era deja târziu ca „Dicționarul" să poată fi terminat în timpul vieții lui Jacob, dar acesta a continuat să lucreze și a publicat al treilea volum conținând secțiunea literei „E" și jumătate din cea a literei „F". În toată această perioadă, nu a încetat să scrie eseuri, teze și să țină conferințe.

▸ Cimitirul familiei Grimm în Berlin. Pietrele funerare de la dreapta la stânga: Jacob, Wilhelm, al doilea fiu al lui Wilhelm - Rudolph și primul fiu Herman.

În 1863, cel mai tânăr frate Grimm, pictorul Ludwig, a părăsit această lume, iar în 19 septembrie a aceluiași an a survenit și colapsul lui Jacob. Acesta a avut un atac cerebral, i-a paralizat o parte a corpului, iar în ziua următoare și-a dat duhul la vârsta de 78 de ani. Se spune că ultimul cuvânt pe care l-a scris în „Dicționar" a fost „Frucht" („fruct").

O statuie a Fraților Grimm în fața primăriei din orașul natal Hanau. Jacob e în stânga, iar Wilhelm în dreapta. Statuia a fost înălțată în 1896 în memoria acestora; au fost folosite fonduri provenite exclusiv din donațiile cetățenilor germani.

Ghicitoarea basmului schimbat

Se spune că „Basmele Fraţilor Grimm" sunt citite aproape la fel de des ca şi Biblia. Totuşi, procesul de compilare a basmelor este unul mult mai complicat decât se poate crede a fi la prima vedere. Au avut loc revizuiri succesive înainte de prima publicare. Şi în prezent, materialele care ne stau la dispoziţie sunt analizate din mai multe perspective. Ce se adăuga şi ce se elimina din textul basmelor în procesul de revizie? Care era semnificaţia acestor intervenţii?

Transformarea în naraţiuni perfect conturate

O PROPOZIŢIE ÎNTR-UNA din scrisorile lui Jacob către Wilhelm, octombrie 1815, Paris: „Nu trebuie adusă nici o schimbare în structura miturilor și basmelor". O afirmație similară poate fi găsită în materialul introductiv la colecția de basme, dar cercetări ulterioare arată că această politică nu a fost întotdeauna respectată.

După cum se știe, între prima publicare și ediția a șaptea, conținutul „Basmelor Fraților Grimm" a suferit schimbări substanțiale. Se adăugau și se eliminau anumite elemente în timpul acestor procese. Dacă luăm în calcul și primul manuscris-prototip (manuscrisul Ehrenberg), rezultă că s-au efectuat chiar mai mult de șapte revizii. În cazul unor propoziții lipsite de logică sau a unor paragrafe conținând aluzii sexuale sau limbaj violent, au fost operate schimbări în textul original. Acest lucru le-a fost reproșat ulterior de către alți scriitori.

Cea mai cunoscută versiune a lucrării este cea de-a șaptea și ultima ediție. Să examinăm puțin schimbările din interiorul poveștilor.

„Trandafirul sălbatic", o poveste asemănătoare cu „Frumoasa din pădurea adormită" a francezului Chales Perrault, care a devenit faimoasă în toată lumea datorită animației Disney, a fost inclusă în Basmele Fraților Grimm. Aceștia au auzit povestea de la Marie Hassenpflug, a cărei mamă era descendentă dintr-o familie de nobili francezi exilați - deci originea basmului s-ar regăsi în folclorul francez și nu în cel german. Mai există încă o teorie cum că Marie a spus povestea bazându-se pe versiunea originală a lui Charles Perrault. Versiunea poveștii în manuscrisul Ehrenberg constă în propoziții scurte care dau doar ideea intrigii și nu este deloc conturată ca și o poveste. În prima ediție, detaliile basmului au fost luate din alte resurse folclorice și literare, pentru a da formă narațiunii. De exemplu, în paragraful în care prințul o trezește printr-un sărut pe „Trandafirul sălbatic", se arată cum toată lumea se trezește din somn și cei doi se căsătoresc. Toată lumea însemna toate creaturile castelului (rege, regină, vite, păsări etc.) care fuseseră adormite până în acel moment. În cea de-a șaptea și ultima ediție, pasajul respectiv este extrem de elaborat, mai mult decât dublu ca lungime față de cel original.

În exemplul „Trandafirului sălbatic" schimbarea apare doar la nivelul elaborării textului, forma fundamentală a poveștii fiind păstrată. În alte povești se schimbă personajele sau chiar cadrul poveștii. Un exemplu clasic este „Albă ca Zăpada". Începând cu a doua ediție, Mama Vitregă o trimite pe Albă ca Zăpada în pădure din invidie, pe când în manuscrisul Ehrenberg, mama ei naturală face acest lucru. Versiunea originală se presupune că provenea din folclorul landului Hessen. Au circulat mai multe versiuni, iar persoana care o trimite pe Albă ca Zăpada în pădure se schimbă: odată e mama naturală, odată e mama vitregă.

Un alt exemplu în care, după revizuiri succesive, personajul cel rău se schimbă din mama naturală în mama vitregă este „Hänsel și Gretel".

Această înlocuire a mamei naturale cu mama vitregă are ca motivație grija Fraților Grimm pentru valoarea educativă a poveștilor. Totuși, luând în considerare faptul că tratamentul aspru al copiilor vitregi era o temă des întâlnită în Europa, se poate spune că această schimbare survenea în mod firesc. În lumina faptului că personajul negativ este schimbat față de cel din poveștile originale, este totuși imposibil de reproșat Fraților Grimm că ar fi făcut revizuiri nechibzuite.

Evitarea conținutului sexual explicit

Modificarea pasajelor care conțineau aluzii sau scene cu conținut sexual este extrem de frecventă.

Nu trebuie adusă nici o schimbare în structura miturilor și basmelor

Un exemplu cunoscut e cel al „Regelui Broască". În manuscrisul Ehrenberg se spune că imediat ce prințul și-a revenit la forma umană o împinge pe prințesă lângă un zid, se întinde, iar prințesa se întinde alături de el. În prima ediție, deja această situație se modifică în: cei doi dorm fericiți împreună. În a șaptea ediție, cei doi primesc permisiunea tatălui prințesei să se căsătorească și, după ce motivul transformării în broască e lămurit, cei doi dorm împreună. Folosind expresii precum „a se întinde lângă" sau „a dormi împreună", actul sexual este mascat prin însăși prezentarea lui extrem de vagă. Evenimentele care precedă actul propriu-zis devin din ce în ce mai complexe, ceea ce distrage atenția și diluează actul în sine.

În „Rapunzel", eroina eponimă este închisă de o vrăjitoare într-un castel. În scena în care ni se revelează că Rapunzel țesuse în secret o scară pentru prințul care venea să o viziteze pe ascuns, vrăjitoarea observă că rochia fetei devenise din ce în ce mai strâmtă în jurul taliei și descoperă secretul.

◂ O imagine a lui Rapunzel din turn, desenată de faimosul ilustrator englez Arthur Rackham, secolul al XX-lea. Vrăjitoarea se folosește de părul lui Rapunzel ca să se urce în turn.

▴ O ilustrație „Hänsel și Gretel" făcută de englezul Arthur Rackham. Detaliile sale complicate i-au făcut desenele celebre și au dus la importarea acestora în Germania, țara de origine a poveștilor care îl inspirau.

▴ O ilustrație „Frumoasa din pădurea adormită" a lui Perrault făcută de artistul englez Walter Crane. Basmul înrudit, Trandafirul sălbatic, a fost inclus în culegerea Basmele Fraților Grimm. Frații au făcut un studiu comparativ între lucrarea lui Perrault și povești folclorice similare.

▾ O ilustrație „ Albă ca Zăpada" făcută de Alfred Zimmermann, 1903, Germania. Cei șapte pitici plângând-o pe Albă ca Zăpada sunt desenați foarte realist.

▲ În „Cenușăreasa", tema copilului vitreg abuzat este subliniată și de acțiunile crudelor surori vitrege. Episodul salvării de către un prinț stă la baza conceptului de „poveste a Cenușăresei".

Această modalitate de a arăta ca fata rămăsese însărcinată în secret apărea doar la început, în edițiile următoare s-a schimbat în remarca inocentă a lui Rapunzel, într-un moment de neatenție, cum că vrăjitoarea este mai grea decât prințul, în momentul în care Rapunzel o ridica în turn. Prin această schimbare, episodul sarcinii rezultate din întâlnirile între prinț și Rapunzel a fost eliminat din poveste.

Diluția și dispariția conținutului sexual nu apărea doar în procesul de revizie; se spune că frații efectuau deja modificări imediat ce colectau poveștile. Știind că publicul lor țintă era reprezentat de copii, aceștia nu ezitau să modifice conținutul sexual.

Basme născute din contradicții

Conținutul, considerat violent în raport cu sensibilitatea cititorului zilelor noastre, predomină în toate „Basmele Fraților Grimm". Mama vitregă a Albei ca Zăpada poruncește vânătorului să omoare fata și să îi aducă ficatul și plămânii, surorile Cenușăresei își taie degetele și călcâiele pentru a putea intra în pantofii auriți aduși de prinț. Acesta era conținutul poveștilor folclorice care circulau pe atunci iar culegerea nu face decât să reflecte acest lucru. O poveste în care niște copii ucid animale a fost subiect de indignare și a fost eliminată din a doua ediție. În afară de acest exemplu izolat, conținutul violent a rămas ca în original până la a șaptea ediție.

Basmele, prin natura lor, conțin un anume tip de violență. Acest lucru se datorează perioadei de proveniență a acestora, din timpurile în care moartea era mult mai familiară oamenilor decât în zilele noastre. Când Frații Grimm au început culegerea basmelor la începutul secolului al XIX-lea, Europa experimenta o urbanizare intensă și se transforma într-o societate industrială. Oamenii au început să celebreze viața și n-au mai privit moartea ca pe un lucru firesc. După moartea Fraților Grimm, lucrarea vândută în librării a fost purificată și mai mult de aceste elemente violente. Oamenii care s-au obișnuit cu aceste variante „purificate" ale basmelor fraților Grimm sunt deseori contrariați de violența originalelor.

Din perspectiva unui folclorist, evitarea schimbării conținutului materialelor culese pe teren este o regulă fundamentală. Deși Basmele Fraților Grimm constituie o lucrare rezultată în urma unor cercetări folcloristice, titlul original, „Povești pentru copii și familii" indică faptul că era dedicată și copiilor. Cei doi frați au continuat să își revizuiască colecția de-a lungul întregii vieți dar se spune că au oscilat întotdeauna între cele două scopuri contradictorii. Problemele rescrierilor și eliminărilor sunt cel mai bine înțelese luând în considerare această contradicție. Se mai spune că tenta literară adăugată de Grimm la niște povești simple le-a asigurat acestora longevitatea și aprecierea din lumea întreagă.

◄ O ilustrație din „Muzicanții din Bremen", publicată în secolul al XIX-lea în Germania. Există teoria că cele patru animale personaje este o alegorie a oamenilor prinși fără scăpare în urbanizarea și modernizarea societății germane.

► Prima scenă din „Regele Broască", o ilustrație a lui Rackham. Broasca a găsit și returnează mingea de aur pe care prințesa o scăpase în izvor. Povestea are desigur finalul deja cunoscut cu broasca transformându-se într-un prinț.

MAEȘTRII BASMELOR
ANDERSEN ȘI FRAȚII GRIMM

O întâlnire ciudată

Hans Christian Andersen și-a notat discuția pe care a avut-o în 1844 cu Jacob Grimm, la Berlin. Andersen avea 39 de ani, Jacob 59, iar Wilhelm cu un an mai puțin. La prima întrevedere Andersen a fost primit doar de Jacob, Wilhelm fiind plecat. Lui Andersen îi lipseau ambiția și încrederea, dar presupunea că niște colecționari de folclor atât de vestiți erau la curent cu activitatea sa de autor publicat în țara învecinată, Danemarca. Andersen s-a prezentat iar Jacob, care nu era o persoană amabilă, i-a răspuns că nu a auzit niciodată de el. Andersen a dat numele uneia din lucrările sale reprezentative, dar Jacob a avut același răspuns. Apoi, acesta din urmă l-a întrebat dacă dorește să îl întâlnească pe fratele său Wilhelm dar Andersen, iritat de toata situația, a refuzat și a părăsit reședința Grimm.
Relația dintre Andersen și Grimm, începută sub auspicii atât de nefavorabile, s-a îmbunătățit ulterior. Poate fiindcă avea mustrări de conștiință, Jacob l-a vizitat pe Andersen în Copenhaga câteva săptămâni mai târziu, pe când călătorea în Scandinavia. După următoarea vizită de-a lui Andersen la Berlin în anul următor, relațiile de prietenie erau deja strânse. Andersen notează undeva în jurnalul său detaliile despre una din discuțiile cu Frații Grimm, la o întâlnire tematică unde se citeau basme.

Moduri contrastante de a trăi

Andersen și Frații Grimm, foarte activi în studiul basmelor, duceau vieți foarte diferite. Andersen era impulsiv și direct, spre deosebire de cei doi frați profesioniști, care erau prudenți, calmi și respectabili.
Frații Grimm crescuseră în casa unui funcționar al guvernului din Hessen și au avut o copilărie lipsită de griji. Nu fuseseră extrem de bogați în timpul studenției și nici nu au devenit mai târziu ca și cercetători, dar nu întâmpinau problemele financiare ale oamenilor obișnuiți. La polul opus, Andersen era fiul unui cizmar din orașul Odense al anului 1800. Probabil că situația familială era complicată și datorită diferenței foarte mari de vârstă a părinților; mama avea 38 de ani, iar tatăl - doar 23. De fapt, mama născuse un copil conceput cu un alt bărbat. Se știu puține lucruri despre sora lui vitregă, dar se pare că aceasta a devenit prostituată iar Andersen, după ce a devenit faimos, era îngrijorat ca acest lucru să nu devină public. Mediul neprielnic în care a crescut e reflectat în poveștile „Rățușca cea urâtă" și „Fetița cu chibrituri". Andersen părăsește mediul familial sărac și își începe o viață itinerantă. Se întâlnește cu omul care va deveni binefăcătorul său, un consultant al familiei regale pe nume Jonas Colin. Își continuă studiile și începe să își publice lucrările. În iunie 1835, o lună de la lansarea „Improvizatorului", prima apariție care îl face cunoscut, publică prima parte din „Basme". Acestea au fost bine primite și urmau să fie citite nu numai de copii ci și de adulți. Andersen va continua să scrie basme până la sfârșitul vieții.

◄ O ilustrație a versiunii „Fetiței cu chibrituri" publicată în Anglia. Compasiunea lui Andersen pentru fetița săracă și fără noroc este legată indisolubil de copilăria sa nefericită.

▲ O pictură din 1928 de William Heaton Cooper a casei din Odense unde Andersen a crescut. Deși aspectul i s-a mai schimbat de atunci, aceasta a devenit casa memorială Andersen.

▲ Portret al lui Andersen în 1847, la trei ani după întâlnirea cu Jacob Grimm

Având o abordare diferită față de cea a Fraților Grimm, Andersen modifica basmele pe care le colecta, transformându-le în povești care îi reflectau experiențele și filozofia de viață. Dar în nici un caz nu se poate vorbi de o inferioritate în fața Fraților Grimm. Andersen a primit fel de fel de aprecieri de-a lungul vieții dar a rămas singur până la moartea sa pe 4 august 1875. A avut parte de funeralii naționale.

Intelectualii fac front comun cu basmele

Frații Grimm au fost pionieri în colectarea de basme dar demersurile lor nu erau singulare. Din dorința de a susține o cultură germană aflată într-un punct de cotitură, s-a creat o rețea de intelectuali. Această reacție naționalistă nu a fost unică în Europa. Visurile transcend naționalitățile și granițele.

Omul care a ridicat basmele la rang de literatură

Charles Perrault (1628-1703)

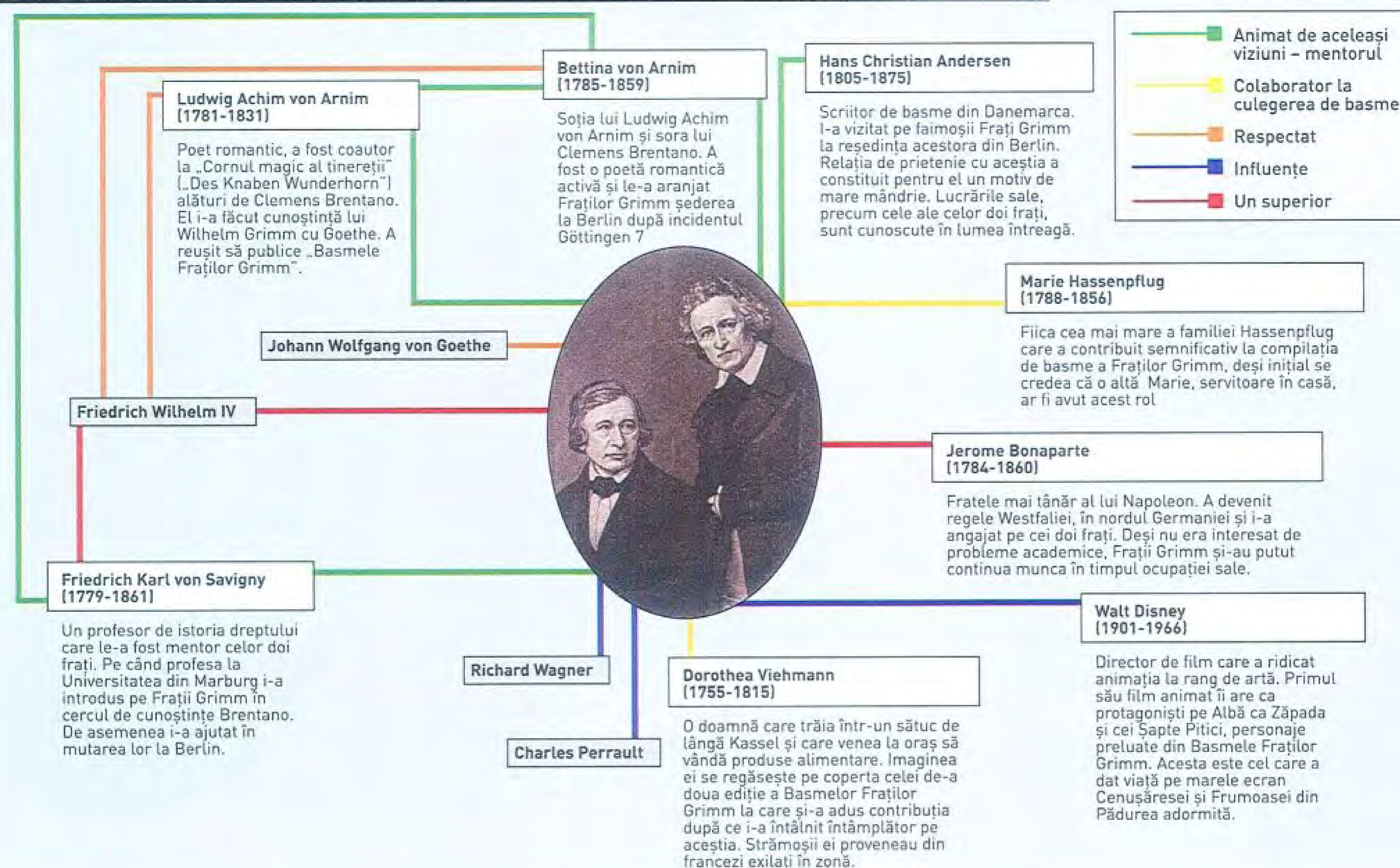
Charles Perrault este cunoscut ca autorul francez cel mai reprezentativ când vine vorba de basme. S-a născut în 1628. În timp ce lucra ca secretar la cabinetul ministrului de finanțe a lui Ludovic al XIV-lea, Jean Baptise Colbert, era foarte activ și ca poet. Totuși, astăzi este faimos pentru lucrarea sa din 1695 „Basme și povestiri din trecut cu morală". Cu un secol înaintea fenomenului Frații Grimm, se obișnuia ca în saloanele Curții franceze să fie povestite legende. Deci acestea erau culese și spuse pentru un public adult. Perrault a rescris și a publicat acest tip de legende, transformându-le în basme cu morală pentru copii.

Basmele lui Perrault erau lucrări creative, care foloseau poveștile folclorice ca punct de pornire. Din această perspectivă se poate spune că metoda de lucru se apropia de cea a lui Andersen mai mult decât cea a Fraților Grimm. Înfrumuseța descrierea scenelor, putând schimba complet locul de desfășurare a narațiunii. Se pare că această strălucire descriptivă i-a făcut pe cei de la Disney să preia Cenușăreasa pentru animație în varianta lui Perrault (preferând splendoarea saloanelor de bal și magiile fascinante precum transformarea dovleacului în caleașcă) și nu pe cea germană, mai simplă, care descria viețile lorzilor germani.

Sunt multe lucrări în compilația lui Perrault care au echivalent în „Basmele Fraților Grimm". De exemplu, „Trandafirul sălbatic" și „Frumoasa din pădurea adormită" sunt de fapt două versiuni ale aceluiași basm. „Motanul încălțat", poveste devenită renumită în urma includerii în opera lui Perrault, se regăsește și în prima ediție a Basmelor Fraților Grimm.

Perrault moare în 1703. Atmosfera strălucitoare de la curtea regelui Ludovic al XIV-lea, este reflectată în poveștile sale, conferindu-le o splendoare care nu se regăsește niciunde la Frații Grimm.

REȚEAUA DE LEGĂTURI PERSONALE

▲ Persoane care au avut influențe puternice în viața celor doi frați

Marele clasic susținător al tinerelor talente

Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832)

Goethe s-a născut în Frankfurt, un oraș comercial localizat la aproximativ 20 de kilometri de Hanau, locul de baștină al Fraților Grimm. A dat dovadă de genialitate de la o vârstă fragedă, fiind pasionat de domenii diverse, precum politică, literatură și știință. La vremea când s-au născut Frații Grimm, Goethe trăia o pasiune fulgerătoare pentru Charlotte von Stein, soția unui înalt funcționar; o întâlnise în Weimar după ce lucrase aici ca funcționar al guvernului. Când a fost relocat în Italia, din cauza serviciului, a suferit, dar curând s-a reconcentrat pe activitățile creative și s-a întors liniștit la Weimar în 1788.

În 1809, Wilhelm Grimm avea 23 de ani, când l-a întâlnit la Weimar pentru prima dată pe Goethe prin prietenul său Ludwig Achim von Arnim. La vremea aceea, Wilhelm absolvise universitatea, dar sănătatea îl împiedica să își găsească de lucru. Goethe l-a întâmpinat călduros pe încă necunoscutul Grimm și le-a împrumutat celor doi frați un volum de poezie medievală de dragoste, pe care cei doi doreau să-l citească. Goethe se concentra pe cultura veche a Romei și Greciei și nu era foarte interesat de folclorul german. Cu toate acestea, a lăudat și susținut culegerile „Basmele Fraților Grimm" și „Cornul magic al tinereții" la apariția acestora.

Ulterior, Wilhelm s-a întâlnit mai des cu Goethe decât fratele său, Jacob. Cei doi frați lucrau la Universitatea din Göttingen în 1832 când Goethe a trecut în neființă. Într-o conferință susținută de Jacob în memoria lui Wilhelm, acesta a afirmat că fratele său fusese pasionat în special de opera lui Goethe, și chiar el însuși, inițial mare admirator al lui Schiller, a devenit ulterior unul dintre admiratorii lui Goethe.

Poetul romantic ce vorbea despre visurile tinereții sale

Clemens Brentano (1778-1842)

Faimosul poet romantic Clemens Brentano s-a născut în Ehrenbreitstein în Valea Rinului în 1778. Familia Brentano era o familie înstărită din Frankfurt, iar casa lor de vacanță de lângă Rin era și un salon unde se adunau mulți dintre poeții romantici. Prin Friedrich Karl von Savigny, soțul surorii lui Brentano și profesor la Universitatea din Marburg, i-a întâlnit pe Frații Grimm. Soțul celeilalte surori, poetul romantic Ludwig Achim von Arnim era și el un prieten apropiat al fraților. Aceștia i-au ajutat pe Arnim și pe Brentano cu o culegere de balade folclorice la care lucrau pe atunci. Această culegere a avut o mare influență asupra Basmelor Fraților Grimm dar exista o diferență fundamentală în abordarea de lucru a fiecăruia: pentru Brentano folclorul nu era ceva care să fie publicat în formă brută, ci era nevoie de o tehnică literară pentru a da o valoare reală lucrărilor. Pe de altă parte Frații Grimm considerau că forma originală trebuia păstrată cu orice preț. Acest lucru subliniază diferența dintre abordarea literaților și cea a folcloriștilor.

Se spune că 50 de basme ale Fraților Grimm au rămas nepublicate datorită unei opinii critice de-a lui Brentano. Ulterior, relațiile au început să se răcească. Sora acestuia, Bettina, și soțul ei au continuat să îi sprijine pe Grimm, dar când a apărut culegerea de „Basme", Brentano a afirmat că sunt vulgare și plictisitoare.

Brentano a murit în 1842, la un an după ce Frații Grimm s-au mutat la Berlin.

Regele care i-a invitat pe cei doi cercetători la Berlin în perioada lor de criză

Friedrich Wilhelm IV (1795-1861)

Regele Friedrich Wilhelm IV al Prusiei s-a născut în Berlin în estul Germaniei în 1795.

După incidentul Göttingen 7 din 1837, Frații Grimm se adăposteau la Kassel. Au fost făcute eforturi de către Bettina Arnim și mentorul Savingy de a-i aduce la Berlin. Din nefericire, regele Friedrich Wilhelm III avea legături cu Casa Hanovra, cei care luaseră măsuri punitive împotriva celor șapte, așa că efortul părea destinat eșecului.

Dar în 1840, acest rege a murit, iar la tron i-a urmat Friedrich Wilhelm IV. Acesta, într-o scrisoare adresată Bettinei a afirmat chiar că i-ar plăcea să îi numească pe Frații Grimm prietenii săi.

Regele ignoră deciziile Casei Hanovra și îi întâmpină pe cei doi frați la Academia din Berlin, dorind să le ofere catedre la Universitatea din Berlin. Ascensiunea noului rege cu vederi liberale i-a făcut pe germani să întrevadă unificarea țării. Dar acest „monarh luminat" și-a diminuat avântul mai târziu.

Când revoltele populare au ajuns și în Germania în martie 1848, regele a dorit inițial să reacționeze opresiv, dar când a realizat proporțiile revoluției, a făcut un compromis cu revoluționarii și a promis poporului o Adunare Națională la Frankfurt. La această întâlnire la care a participat și Jacob Grimm, se plănuia un Imperiu German condus de Friedrich Wilhelm. Acesta, în schimb, refuză ca și cum ar fi refuzat o încoronare venită din partea liberalilor. Ideea unei Germanii unificate, atât de aproape de materializare, era din nou amânată. Imperiul German se stabilește totuși în timpul domniei fiului și a succesorului acestui Wilhelm I care a îmbrăcat armura militarismului prusac.

Geniul pieselor de operă inspirate din basme

Richard Wagner (1813-1883)

Culegerea de basme a Fraților Grimm a fost folosită ca sursă pentru diverse lucrări de artă, inspirând chiar și lumea operei.

Richard Wagner, compozitor reprezentant al operei germane, a preluat concepte din legendele și basmele lucrărilor Grimm, lăsând posterității numeroase opere care includ elemente de basm. Wagner s-a născut în 1813, la un an de la publicarea primei ediții a „Basmelor" și a crescut în contextul mișcării romantice. Opera lui Schiller „Über die ästhetische Erziehung des Menschen in einer Reihe von Briefen" (Despre educația estetică a omului. Scrisori) era una din lecturile sale preferate, iar când a compus „Tannhäuser" s-a folosit pentru inspirație de lucrările lui Heinrich Heine (unul dintre cei mai semnificativi poeți germani). În mare parte, munca lui Wagner s-a bazat pe folclorul german și pe mitologia scandinavă. Bineînțeles că în acest punct s-a intersectat cu domeniul de interes al Fraților Grimm, care l-au influențat inevitabil.

Operele „Tannhäuser" și „Lohengrin" folosesc elemente care au fost colectate de Frații Grimm, iar opera epică „Der Ring der Nibelungen" („Inelul Nibelungilor") a avut două materiale ca sursă de inspirație: Mitologia germană a lui Jacob Grimm și studiul de cercetare despre mitologia nord-europeană, făcut de Wilhelm Grimm, „Cântecul bătrânei Edda". Se pare că după lectura acestor materiale, Wagner a devenit captivat de folclorul german și de mitologia scandinavă și a scris opera în patru părți „Inelul Nibelungilor".

Frații Grimm au murit fără a apuca să fie martorii unificării Germaniei, dar Wagner a prins nașterea Imperiului German care a urmat războiului franco-prusac. Totuși, era îngrijorat de faptul că Imperiul devenise autoritar sub conducere prusacă și a devenit activist în Regatul Bavariei, cel mai fierbinte punct anti-prusac din țară, unde a și murit în 1883.

Basmele românilor

Petre Ispirescu (1830-1887)

Cu aproape o jumătate de secol mai târziu față de epoca Fraților Grimm, în spațiul cultural românesc pot fi observate demersuri literare similare. Basmele populare românești relevă o uimitoare bogăție și originalitate, cercetătorii inventariind până acum peste cinci sute de tipuri, din care cam jumătate nu apar in clasificările internaționale.

Unele dintre cele mai cunoscute basme ale literaturii noastre populare au fost culese, repovestite si publicate de Petre Ispirescu, în volume care s-au numit „Legendele si basmele românilor" (primul a apărut în 1872), „Legendele sau basmele românilor" ori „Basmele românilor".

Ispirescu, culegător-tipograf, este autorul celei mai ample și valoroase colecții de basme românești: „Legende sau basmele românilor", „șirag de pietre scumpe din averea națională" (V. Alecsandri). Ispirescu a cules 70 de basme reprezentând 57 de tipuri. Colecția sa a întrecut în popularitate pe oricare alta similară, iar numele i-a fost pus adeseori alături de acelea ale lui I. Creangă și Anton. Cele mai multe basme - dintre care se disting prin originalitatea simbolurilor și expresia elevată „Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte", „Prâslea cel voinic și merele de aur", „Balaurul cel cu șapte capete", „Fiul vânătorului" ș. a. - sunt culese de la povestitori din București, în genere informatori de condiție modestă - mici meseriași , muncitori, soldați -, fapt care atestă originea folclorică a basmelor, numai câteva fiind povestite de studenți, farmaciști, ofițeri. Ispirescu nu-și notează textul în timpul povestirii, ci numai schema tematică, mizând pe memorie care, e drept, s-a dovedit excepțională.

Noi sisteme de lucru și învățare

Frații Grimm și-au dedicat viețile dezvoltării folclorului și lingvisticii germane. Colecția lor de „Basme" a avut o influența enormă în întreaga lume. Metodologia de cercetare folosită a rămas model pentru cercetătorii care au urmat, iar rezultatele lor academice au contribuit la dezvoltarea reprezentativă a folclorului și folcloristicii.

Un patrimoniu cultural universal comun

COLECȚIA FRAȚILOR GRIMM a fost tradusă în întreaga Europă încă din timpul vieții lor. Chiar dacă era formată doar din fragmente, traducerea daneză din 1816 a dat startul, urmând traducerile în olandeză și în engleză în 1820 și respectiv în 1823. Povestirile spuse de oameni obișnuiți si scrise de Frații Grimm ajungeau pe rafturile librăriilor din lumea întreagă. Toate acestea se petreceau în contextul dezvoltării societății urbane moderne.

Până în secolul al XVIII-lea, oamenii trăiau fie la sat, fie la oraș, după o ordine prestabilită. Basmele au fost răspândite de muncitorii și negustorii care călătoreau și erau povestite de părinți și bunici copiilor și nepoților. Dar, la începutul secolului al XIX-lea, când statul național începea să se contureze (după exemplul Revoluției Franceze și al Războiului de Independență ale Statelor Unite ale Americii), structurile sociale care asigurau circulația poveștilor începeau să se năruie. Dacă aceste povești, dintre care unele datau chiar din Evul Mediu, nu ar fi fost păstrate în scris, probabil că s-ar fi pierdut.

Pe măsură ce basmele se transformau în opere scrise, erau însoțite de ilustrații

◂ Un bătrân spune povești copiilor. Aceste scene dispăreau odată cu modernizarea și dispariția societății tradiționale, lucru care se întâmpla chiar în vremea Fraților Grimm.

▸ Ediția englezească a „Basmelor Fraților Grimm" a fost un catalizator pentru răspândirea poveștilor în lumea întreagă. Acesta este o ilustrație de George Crookshank numită „Hans cel fericit". Simplitatea ilustrației comunică atmosfera acelor timpuri.

Dacă vom ajunge renumiți după ce nu vom mai fi, acest lucru se va datora colecției noastre de legende.

drăguțe care completau povestea și, prin intermediul librăriilor, își croiau drum către cititori

Poveștile incluse în „Basmele Fraților Grimm" s-au răspândit la nivel mondial, iar la 24 de ani de la moartea acestora, basmele lor au fost traduse și în japoneză.

Ilustrațiile lor erau total modificate pentru a fi accesibile culturii si sensibilității altor spații culturale. Deseori când „Basmele Fraților Grimm" erau traduse în diverse limbi din lume, atmosfera si obiceiurile descrise erau adaptate la cele locale . Astfel au fost acceptate cu ușurință pretutindeni.

De la sfârșitul secolului al XIX-lea și în cursul secolului al XX-lea s-au dezvoltat și alte mijloace de comunicare pe lângă cel scris: cinematografie, radio și televiziune. Basmele au devenit surse principale de inspirație pentru filme și radio; la fel cum se întâmpla când erau transpuse în scris, poveștile se răspândeau în întreaga lume sub diferite forme de dramatizare. Animațiile strălucitoare și pline de viață create de Walt Disney, au dat un nou suflu „Basmelor Fraților Grimm" și le-au făcut cunoscute copiilor din toată lumea.

„Dacă vom ajunge renumiți după ce nu vom mai fi, acest lucru se va datora colecției noastre de legende", spunea Jacob în necrologul pentru Wilhelm.

▲ După moartea Fraților Grimm, în 1871 Prusia a înfrânt Franța, iar Wilhelm I a devenit împărat al Germaniei. În acel moment se putea vorbi de o Germanie unită și încoronarea marca începutul naționalismului german. „Basmele Fraților Grimm" au jucat un rol important în perioada turbulentă care a urmat.

◄ O imagine a Scufiței Roșii de Walter Crane, un ilustrator englez din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Decorul rustic al poveștii este ușor transformat pentru a face cartea mai accesibilă și palpabilă copiilor din zonele urbane.

Totuși, se poate afirma că Frații Grimm au ajuns renumiți pentru munca lor, prin influența pe care au avut-o asupra generațiilor ulterioare.

Colecția de basme care a dus la dezvoltarea folcloristicii

„Basmele Fraților Grimm" continuă să influențeze lumea, fiind considerate un model pentru tehnica folcloristică. În Europa de est, unde, la fel ca și în Germania, schimbarea într-o societate urbană modernă a avut loc mai târziu, circulația basmelor a jucat un rol important în formarea identității etnice. La acea vreme, Serbia se afla sub dominația Imperiului Austro-Ungar. Acolo, un tânăr folclorist pe nume Vuk Stefanović Karadžić a început să adune basme, fiind influențat de munca lui Jacob Grimm. Au urmat alții în Ungaria, Cehia, Slovacia și regiunea Tirol; astfel de activități folcloristice se desfășurau și în întreaga regiune Austro-Ungară.

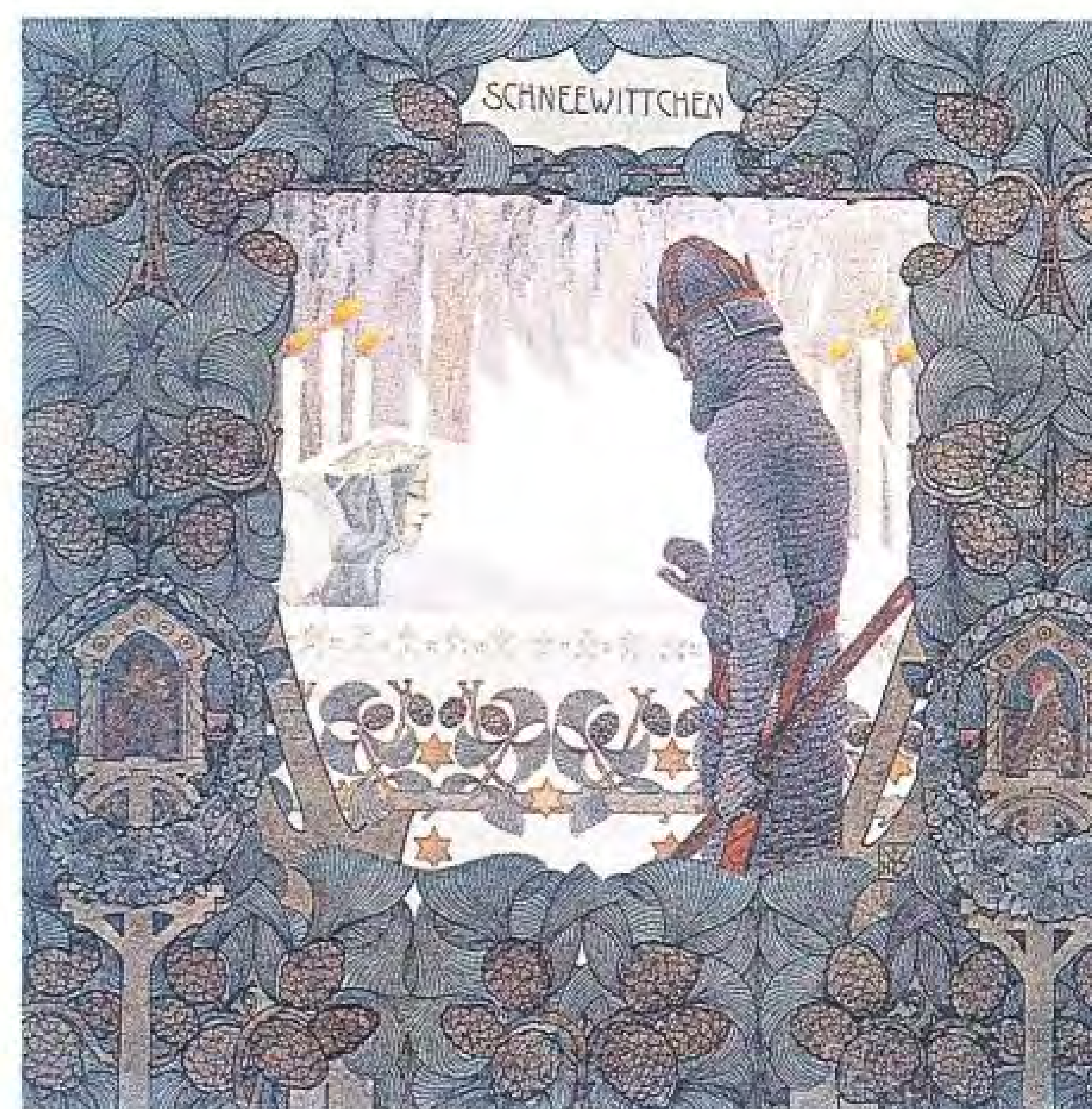
Culegerea de texte a început și în Polonia, Rusia și în țările din Europa de nord; toate aceste activități au avut ca punct de plecare munca Fraților Grimm. În Franța și Anglia, unde revoluția urbanizării a început cel mai repede, era dificilă o asemenea întreprindere. Tendința puternică de a evita poveștile ilogice a contribuit la scăderea interesului pentru folclor din cauza dezvoltării Raționalismului, iar Iluminismul a jucat un rol semnificativ. Cu toate acestea, și în aceste țări au fost culese legende, care au constituit materiale folclorice importante. Și acest fapt s-a datorat, bineînțeles, influenței Fraților Grimm.

La sfârșitul secolului XIX, au început activitățile de culegere a folclorului și în America și Japonia. În țările din toată lumea, culegerea de povești a devenit centrul de bază în dezvoltarea folcloristicii. Astăzi, folcloristica are, bineînțeles, un alt statut decât avea pe vremea Fraților Grimm, dar la început aceștia au avut o influență foarte mare asupra acestei discipline.

Critici moderne

„Basmele Fraților Grimm" au avut o influență puternică asupra lumii întregi și munca lor este apreciată și în zilele noastre. Totuși există multe voci care îi critică. Acestea vin din perspectiva feministă, și cea a activiștilor anti-discriminare și anti-nazism. Aceste critici au pornit mai ales din lumea academică americană.

Privite din perspectivă modernă, personajele feminine din Basmele Fraților Grimm au un rol pasiv. De exemplu în „Cei 12 frați" sora este obligată

▲ Un desen al Albei-ca-Zăpada al unui pictor german de la începutul secolului XX. Este scena în care apare prințul. Atmosfera fantastică transpusă aici diferă semnificativ de cea surprinsă de ilustratorul Crookshank din aceeași perioadă.

▼ După ce filmul lui Disney „Albă-ca-Zăpada și cei șapte pitici" a fost lansat în decembrie 1937, a înregistrat un succes imens în toată America. Lumea basmelor căpăta o nouă formă în mediul vizual.

DEUTSCHES

WÖRTERBUCH

JACOB GRIMM UND WILHELM GRIMM.

LEIPZIG

▲ Coperta primului volum al „Dicționarului German" publicat în 1854 de editura Hirzel din Leipzig. A fost primul pas în titanica muncă ce avea să dureze peste 100 de ani

să nu vorbească pentru a-și salva frații de la moarte. În alte povești cum ar fi „Trandafirul sălbatic" sau „Albă-ca-Zăpada", femeia este salvată de apariția unui prinț fără a face nimic între timp. Această abordare a făcut ca poveștile să devină ținte pentru atacurile feministe.

Povești în care evreii sunt puși într-o lumină negativă au primit de asemenea reacții dezaprobatoare. Unul dintre exemple este povestea „Evreul printre ciulini". Deși are valoare testimonială privind anti-seminitismul în Europa, povestea a fost criticată și considerată nepotrivită ca lectură pentru copii.

Activiștii anti-nazism consideră că „Basmele Fraților Grimm" au ajutat începerea mișcării naziste de mai târziu. Este evident că cei doi frați au dorit să surprindă psihologia germană în colecțiile lor de basme și este adevărat că în era nazistă s-a încercat folosirea „Basmelor" pentru a demonstra superioritatea și puritatea rasei germane. Totuși, Frații Grimm erau liberali; patriotismul și liberalismul aveau teme comune cu naționalismul și acestea nu erau în mod obligatoriu ideologii contradictorii.

Drepturile teritoriale ale Germaniei erau încălcate de alte țări și unificarea era înăbușită, astfel ideologiile Fraților Grimm deveneau un efect inevitabil al epocii. Asemenea Germaniei, Rusia și Japonia s-au dezvoltat târziu ca societăți moderne; apariția totalitarismului în aceste țări, ca și în Germania, a fost un rezultat al mișcărilor istorice. A îi considera pe Frații Grimm responsabili pentru curentul nazist este prea mult.

Continuarea editării „Dicționarului German"

Frații Grimm nu au avut timp să termine colosalul proiect numit „Dicționarul german", această responsabilitate rămânând pe umerii posterității. Totuși, compilarea și editarea imensei lucrări au fost problematice. În 1871 Germania era unită sub Imperiul German, îndeplinind una din dorințele arzătoare ale celor doi frați: unirea țării. Dar, în mod ironic, formarea Imperiului a provocat dezastre în regiunile din jur. Filosofia liberală a Fraților Grimm dispărea, iar naționalismul devenea predominant. Acest lucru avea să dea naștere Primului și celui de-al Doilea Război Mondial. Germania a fost învinsă în ambele conflicte, ceea ce a aruncat-o într-o criză de mari proporții. Totuși, chiar și pe durata acestei crize, compilarea și editarea Dicționarului German continua. Deși Germania a fost împărțită după cel de-al Doilea Război în Germania de Est și Germania de Vest, proiectul a fost continuat. Acesta a fost finalizat în 1961, în mijlocul Războiului Rece. Trecuseră deja 123 de ani de când Frații Grimm începuseră acest proiect. În mod surprinzător, proiectul de compilare și editare a dicționarului nu a fost finalizat atunci, întrucât mai trebuia să fie revizuite secțiunile A-F. În 2004 a apărut versiunea în format digital a dicționarului, în care au fost corectate și greșelile existente în original.

Dicționarul are 32 de volume și include aproximativ 350 000 de cuvinte.

Când Jacob Grimm a trecut în neființă, lucra la definiția cuvântului „Frucht" (fruct). După 150 de ani, „Dicționarul german" avea să devină fructul viselor Fraților Grimm.

Orașul Hannoversch Münden, un loc de naștere al basmelor. Atmosfera de vechi a orașului este încă păstrată de locuitorii săi. Povestea „Doctorul Eisenbarth" este o legendă a acestor locuri.

100 DE PERSONALITĂȚI

Oameni care au schimbat destinul lumii

FRAȚII GRIMM

DeAGOSTINI